

DAMU RG
Зерттеу тобы ЖШС

**Қазақстан Республикасында тоқыма
бұйымдары мен теріден жасалған бұйымдарды
жуу және химиялық тазалау
маркетингтік зерттеу нәтижелері бойынша
Е С Е П**

"Бизнестің жол картасы 2020" бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасының басым секторларында маркетингтік зерттеулер жүргізу шеңберінде дайындалды

Сала: Басқа қызмет түрлерін ұсыну
(ЭҚЖЖ коды – 96.01)

Тапсырыс беруші: «Атамекен» ҚР Ұлттық кәсіпкерлер палатасы

Алматы қ.
Қазан 2018 ж.

МАЗМҰНЫ

1 ЗЕРТТЕУДІҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ -----	3
2 ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ -----	5
3 САЛАНЫҢ ҚЫСҚАША СИПАТТАМАСЫ -----	6
3.1 НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАР МЕН АНЫҚТАМАЛАР	11
3.2 КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ЖІКТЕЛУІ	13
3.3 ЖУУ ЖӘНЕ ТАЗАЛАУ ТҮРЛЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІН ЖІКТЕУ	14
4 САЛАДА КӨРСЕТІЛЕТІН ҚОЛДАУ -----	27
4.1 "БИЗНЕСТІҢ ЖОЛ КАРТАСЫ 2020" БИЗНЕСТІ ҚОЛДАУ МЕН ДАМУДЫҢ БІРЫҢҒАЙ БАҒДАРЛАМАСЫ	27
4.2 ӨНІМДІ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ЖӘНЕ ЖАПШАЙ КӘСІПКЕРЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ	39
5 НАРЫҚ ДАМУЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ -----	44
6 ЗЕРТТЕУ КӨРСЕТКІШТЕРІНЕ СТАТИСТИКАЛЫҚ ШОЛУ -----	53
6.1 ЖІКТЕЛУ	53
6.2 КӘСІПКЕРЛЕР САНЫ	54
6.3 КӨРСЕТІЛГЕН ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ КӨЛЕМІ	55
6.4 БӨЛШЕК САУДА БАҒАЛАРЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ	57
ЗЕРТТЕУДІҢ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ -----	58
ДИАГРАММАЛАР ТІЗІМІ -----	60
КЕСТЕЛЕР ТІЗІМІ -----	61

1 ЗЕРТТЕУДІҢ МАҚСАТТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

Осы есепті "Атамекен" ҚР Ұлттық Кәсіпкерлер Палатасы үшін "DAMURG зерттеу тобы" ЖШС дайындады.

Мақсаты осы зерттеу болып табылады:

- Осы бағыттағы заңды және жеке тұлғалардың кәсіпкерлік белсенділігін ынталандыру мақсатында Қазақстан Республикасының (ҚР) тоқыма бұйымдары мен теріден жасалған бұйымдарды жуу және химиялық тазалау нарығын жүйелендірілген және құрылымдалған талдау;
- Бар проблемаларды және оларды шешудің мүмкін жолдарын анықтау;
- Қалыптасқан жағдайларда саланың даму үрдістері мен перспективаларын айқындау.

Зерттеудің негізгі міндеттері мен бағыттары:

- Саланың сипаттамасы:
 - даму мәселелері мен үрдістері;
 - мемлекеттік-жеке меншік әріптестік (МЖӘ) тетігі бойынша жобаларды іске асыру шеңберіндегі саланың перспективалары);
 - МЖӘ тетігі бойынша жобаны іске асырудың мүмкіндігі мен орындылығын анықтау.
- Саланың көрсетілетін қолдауы;
- Қазақстан Республикасының зерттелетін нарығын дамытудың негізгі көрсеткіштері:
 - ішкі нарық көлемі;
 - сыртқы сауда айналымының көлемі (импорт, экспорт);
 - нарық сыйымдылығы;
 - бағаға шолу;
- МЖӘ жобасының өнімі/қызметі бойынша қалыптасқан нарық жағдаятының сипаттамасы;
- Мемлекеттік-жеке әріптестік жобасын іске асыру нәтижесінде пайда болатын өнімге (тауарларға/көрсетілетін қызметтерге) сұраныстың қолданыстағы және болжанатын (МЖӘ жобасын іске асыру кезеңінде) жағдаятын талдау - МЖӘ саласында іске асырылатын жобалардың проблемалары, шешімдері, мәртебесі;
- МЖӘ саласында іске асырылған жобалардың сипаттамасы;
- SWOT-талдама - МЖӘ жобасын іске асыру шеңберінде болжанатын тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін

Зерттеудің мақсаттары мен міндеттері

- қызметтердің әлеуетті күшті және әлсіз жақтарын,
мүмкіндіктері мен қауіптерін айқындау және бағалау;
- Негізгі қорытындылар мен ұсыныстар.

2 ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕМЕСІ

DESKRESEARCH

Ақпарат көздері ретінде аналитикалық жарияланымдар және басқа да ашық ақпарат көздері пайдаланылды. "Damu RG зерттеу тобы" ЖШС-нің арнайы сұранысы бойынша ведомстволық органдарда Қазақстан Республикасында тоқыма бұйымдары мен үлбірден жасалған бұйымдарды жуу және химиялық тазалау нарығын дамытудың негізгі деректері, сондай-ақ саланың одан әрі дамуын талдау және бағалау үшін қосымша ақпарат алынды.

Ақпарат көздері:

- ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің жарияланымдары;
- ҚР Қаржы министрлігі Кедендік бақылау комитетінің статистикалық деректері;
- арнайы сұрау салулар бойынша алынған статистикалық деректер;
- мамандандырылған басылымдарда, БАҚ және Интернетте орналастырылған ақпараттық, талдамалық және сараптамалық материалдар;
- салалық қауымдастықтардың және т. б. ресми баспасөз хабарламалары мен талдамалық материалдары;
- басқа көздер.

3 САЛАНЫҢ ҚЫСҚАША СИПАТТАМАСЫ

Кір жуу шаруашылығы және киімдерді химиялық тазалау қала тұрғындарына тұрмыстық қызмет көрсетудің маңызды кіші салаларының бірі болып табылады:

- Халықтың санитарлық-гигиеналық деңгейін тиісті жағдайда ұстау;
- Денсаулық сақтау, халыққа білім беру, әлеуметтік қорғау;
- Әскери қызметшілерге, ПББ қызметкерлеріне және басқа да осындай ұйымдарға қызмет көрсету;
- Киімдерді, киім-кешектерді, басқа да бұйымдарды дезинфекциялау, дезинсекциялау, дезактивациялау жолымен мүмкін болатын табиғи және техногендік апаттар салдарынан қорғауды қамтамасыз ету.

Химиялық тазалау және кір жуу шаруашылығы бірқатар әлеуметтік функцияларды орындайтын халыққа тұрмыстық қызмет көрсетудің маңызды және ең маңызды кіші салаларының бірі болып табылады.

Бірінші әлеуметтік функция-бұл халыққа жеке санитарлық-гигиеналық және мәдени-тұрмыстық қызмет көрсету. Киім мен басқа да бұйымдарды химиялық тазалау жөніндегі қызметтердің негізгі тұтынушылары жеке тұтынушылар болып табылады. Киімді химиялық тазалаудың жалпы көлеміндегі жеке тапсырыстардың үлес салмағы 95-99% - ға тең.

Кір жуу кезінде қоғамдық сектор басым, негізінен ұжымдық тұтынушылар — қалалық шаруашылық кәсіпорындары, ұйымдары мен мекемелері, яғни жаппай киім-кешек. Бұл ең алдымен перзентханалар, ауруханалар, емханалар, балалар үйлері, қарттар үйлері, қонақ үйлер, санаторийлер, пансионаттар, демалыс үйлері. Шаштараз, қоғамдық тамақтану кәсіпорындары (асханалар, дәмханалар, мейрамханалар), базарлар және т.б. таза киім мен арнайы киімге мұқтаж.

Саланың екінші әлеуметтік функциясы-жұқпалы аурулардың іш киімдері арқылы таралуының кез келген мүмкіндігін жою және дезинфекциялаумен киім-кешекті санитарлық гигиеналық өңдеу.

Саланың үшінші әлеуметтік қызметі-табиғи және техногендік апаттардың, террористік актілердің салдарын жою. Азаматтық қорғаныс жүйесінде химиялық тазалау және кір жуу кәсіпорындары киімді зарарсыздандыру станциялары болып табылады: оларға зарарланған киімдерді дезинфекциялау және дезинсекциялау жөніндегі міндет, сондай-ақ әскери бөлімшелер мен госпитальдардың киімдерін химиялық тазалау және кір жуу жөніндегі тікелей міндеттер жүктеледі.

Тұрмыстық қызметтер нарығында қалыптасқан жағдай көбінесе Батыс моделінен ерекшеленеді. Халықтың қызметтерге қажеттілігі төмен. Егер шетелде Даму шағын бизнес кәсіпорындарының есебінен жүргізілсе, онда Қазақстанда бірінші жоспарға желілік кәсіпорындар шығады.

Шағын бизнес кәсіпорындары тап болатын проблемалардың қатарында:

- мемлекеттік қызметтердің төмен тұтынушылық әлеуеті
- алаңдардың жетіспеуі
- жоғары жалдау ақысы
- білікті персоналдың жетіспеуі

Нарықты дамытудың осы кезеңінде проблемалардың бірі жеткілікті білікті кадрлардың жеткіліксіздігі. Ең төмен жалақы осыған ықпал етпейді, өйткені жалақыны көтеру арқылы компания баға бәсекелестігінің қазіргі жағдайында әрқашан мүмкін емес қызметтердің құнын арттыруға мәжбүр. Лайықты жалақы тұрақты сұраныс болған кезде немесе талап етілетін қызметтердің кең спектріне байланысты мүмкін.

Нарықтың құрғақ тазалағыштар мен лагерьлерге баға беруі жалпы алғанда, оның егде жасында және белгілі бір перспективалар бар екенін атап өтуге болады. Сонымен қатар, кеңес берушінің бағалауы бойынша, негізгі химиялық тазалау қызметіне қосымша, тұтынушы қосымша қызметтер жиынтығын ала алатын болған кезде, кешенді қызметтерді ұсыну бойынша нарық дамиды. Нарықтық әлеуеттің көбеюі халық табысының өсуі мен тұтыну мәдениетінің деңгейімен қамтамасыз етіледі.

Қазақстанда қызметтер нарығында саудаға қарағанда өсу әлеуеті көп. Сервис нарығындағы өсімді Украина мен Ресеймен салыстыруға болады. Егер Алматыда сервис нарығында кейбір қанығу байқалса, өнімдерде сұраныс әлі де ұсыныстан асып түседі - бұл химиялық тазалау, кір жуу, тұрғын үй-коммуналдық қызметтер. Қазіргі уақытта кәсіпкерлердің дүниетанымы түбегейлі өзгеруде, нарық одан әрі даму үшін компаниялардан өсуді талап етеді.

Химиялық тазарту және кір жуу нарығының дамуына әсер ететін негізгі факторлар:

- Химиялық тазалау қызметтерін пайдалану мәдениетін арттыру
- Халықтың табысын арттыру
- Халықтың қымбат және сапалы киім сатып алуы
- Қызметтің қолжетімділігі
- Сервистік қызмет көрсету
- Климаттық фактор (қысқы, жылы киім кию ұзақ уақыт кезеңі)
- Химиялық тазарту қызметтері нарығын дамыту процесін қиындататын факторлар:
 - Білікті кадрлардың жетіспеушілігі (клинингтік бизнесте шеберлер мен басқарушылар)
 - Сапасыз жабдықтар мен тұрмыстық химия құралдарын жеткізушілердің болуы
 - Таным белгілері жоқ жаңа материалдар мен маталарды өндіру

- Қызметті лицензиялаумен байланысты заңнамалық аспектілер, әртүрлі "қосымша шығындардың" пайда болуы, оның ішінде рұқсат алу, салықтар, барлық мүмкін айыппұлдар, өсімақылар
- Қызмет сапасына сәйкес келмейтін бағаны көтеру
- Жабдықтар, қосалқы бөлшектер, химиялық материалдар бағасының тез өсуі
- Энергия ресурстарының, судың, жалдау ақысының, көліктің, байланыстың құнын арттыру
- Қолданыстағы технологиялық жабдықтар паркінің моральдық және физикалық қартаюы, жабдықпен және қосалқы бөлшектермен қамтамасыз ету жүйесінің бұзылуы
- Қалалар мен өңірлерге тұрмыстық және коммуналдық қызмет көрсетуді басқару аппаратын бірнеше рет қысқарту (қазір 1-2 маман шұғылданады)

Химиялық тазалау мен кір жуу орындары үшін персоналдың тапшылығы арнайы кәсіптік білім сияқты аралас саланы дамыту үшін негіз болды. Мәселенің шешімі қызметкерлердің кәсіби шеберлігін ғана емес, сонымен қатар клиенттермен жұмыс істеудің психологиялық аспектілерін меңгеруі үшін клинингтік бизнес мамандарын даярлау бойынша кәсіби курстар бағдарламасын ашу болды. Өкінішке орай, мұндай бағдарламалардың ашылуы тек орталық қалаларда ғана байқалады.

Бүгінде тұрмыстық қызмет көрсету саласы өсіп келеді. Халықтың жан басына шаққандағы тұрмыстық қызмет көлемі өсіп келеді. Адамдардың көпшілігі тұрмыстық қызметтерге барады. Қазіргі өмір қарқынында адам бұл қызметсіз қалмайды. Бұл химиялық тазалау қызметтеріне де қатысты. Алғашқы химиялық тазалау кезінде заттарды бензинмен тазалаған. Содан бері саланың жағдайы жақсы жаққа өзгерді. Бүгін, лас затты химиялық тазалау арқылы, біз қайтадан жақсы оралған, жақсы иісті және жарқын таза өнім аламыз. Оның артында ондаған химиялық тазалау жұмысшылары, заманауи жабдықтар мен нақты жұмыс істеген өндірістік цикл бар. Химиялық тазалау нарығының негізін бір мезгілде тиеу (50 кг-ға дейін зат), шағын-химиялық тазарту (20 кг-ға дейін бір мезгілде тиеу) бар орта фабрикалар құрайды.

Аймақтарда нарық тек қана жоғары ықтималдықпен қалыптасады, бұл саланың бос кеңістігі шағын-химиялық тазартулармен толтырылатын болады деп болжауға болады, себебі олар фабрикалармен салыстырғанда шағын салымдарды талап етеді және өте тез ақталады.

Өндіріс үшін жабдықтарды сатып алу кезінде зайырбастық емес ақшаны пайдалана отырып, бизнесті дұрыс жүргізген кезде және қолайлы жағдайларда (ғимарат немесе жоғары емес жалдау) 1,5-2 жыл ішінде нақты өтелуі тиіс. Рентабельділікке коммуналдық шығындар - электр энергиясы, су, газ үшін айтарлықтай әсер етеді. Егер өңірде тұрмыстық қызмет бағасы қалыпты болса, онда

салынған бағаны қайтару ғана емес, сонымен қатар бірте-бірте кеңейте беруге болады.

Нарыққа шығу көп уақытты алады. Келісу тұрғысынан алғанда, әкімшілік кедергі елеулі, сондай-ақ өте қатаң талаптар.

Бірінші қиындық-болашақ химиялық тазалау-кір жуу бөлмесін табу. Бос тұрғын емес үй-жайлармен жағдай апатты, жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды кеңейтуге объективті факторлар кедергі келтіреді. Кәсіпкерлердің көпшілігіне жалға беру ақысы күшінде емес.

Екінші мәселе - бөлме жабдықтары бойынша талаптар. Төменде сағатына 30 кг-ға дейін сыйымдылығы бар мини-құрғақ тазалайтын бөлме үшін ұсынылған талаптар мысалдары келтірілген.

Жаңа үй-жайларды табуды қиындататын құрғақ тазалағыштарға қойылатын негізгі талаптар тұрғын үй ғимараттарынан кемінде 50 метр қашықтықта орналасқан жеке тұрғын емес ғимаратқа орналастырылады. Бірінші қабатта орналастыру (жертөле немесе жертөле), қажет болған жағдайда, едендегі жұмыс жүктемесі 15,000 N/куб. м Өндірістік үй-жайлардың көлеміне қойылатын талаптар - кемінде 15 текше метр, бір жұмысшы үшін, төбенің биіктігі - 3,2 м кем емес бөлмеде басқа екі жағдайда төтенше жағдайда шығу керек. Жалпы минималды алаң - 150-250 шаршы метр, соның ішінде: өндірістік үй-жайлар; келушілерге арналған зал; қойма; әкімшілік және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық.

Өндірістік үй-жайларды өңдеу. Ол санитарлық нормалардың талаптарына сәйкес болуы тиіс, атап айтқанда: қабырғалары глазуурленген плиткамен салынған немесе су өткізбейтін бояумен боялған; төбелері су өткізбейтін бояумен боялған; едендері ылғал өткізбейтін, шаң құрмайтын, гидроокшаулағыш жабынмен жабылған.

Сыртқы коммуникациялар: электр энергиясы. Су-суық, тұтыну 0,5-1,0 текше м/сағ.дейін. Кәріз жүйесі-қарапайым (қалалық), ағызу диаметрі - 70-100 мм, ағызу көлемі тұтынуға тең. Жылыту және ыстық сумен жабдықталған.

Ішкі коммуникациялар. 10-15 алмасу жиілігі бар сору-сыртқа тарату желдеткіші, жартылай герметикалық жарықтандырғыш аспаптар, 750 люкс дейін жарықтандыру. Бу генераторының жұмыс қысымы - 5-6 бар, компрессордың жұмыс қысымы - 10-12 бар. Вакуумды қондырғыда вакуумды сирету-0,5-0,6.

Тұрмыстық үй-жайлар. Дәретханалар, жуынатын және себезгі бөлмелері, шешінетін бөлмелер және тамақ ішуге арналған үй-жайлар.

Бұл химиялық тазалауға арналған жабдық негізгі, әрлеу және көмекші болып бөлінеді - химиялық тазалау және кір жуу үшін бөлек. Мұндай тәсілде заңды сұрақ туындайды: химиялық тазалау мен кір жуу орнын бір шатырдың астына біріктіру дұрыс па, егер олар әртүрлі машиналармен жабдықталса? Бұл екі аралас бизнесті біріктіру кездейсоқ емес, экономикалық тұрғыдан негізделген. Кейбір химиялық

тазалау және жуу элементтері қиылысады: кез келген пуховик тазалауға болады. Жабдықты сатып алуға тура келеді, демек, оны дұрыс пайдалану мағынасы бар. Кір жуатын бөлме табыстылығы бойынша химиялық тазартудан 20% төмен және қызметтерді біріктіру-қазіргі заманның талабы.

Алайда жабдық – бұл негізгі және капиталды қажетсінетін элемент болса да, мұнымен тоқтауға болмайды. Тіпті ойластырылған жабдық тек өз реномасында жұмыс істей алмайды, егер қалғандардың барлығы сауатты ұйымдастырылмаса.

3.1 НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАР МЕН АНЫҚТАМАЛАР

Акватазалау - арнайы жуу және өңдеу құралдарының су ерітінділерінде бұйымдарды өңдеу болып табылатын химиялық тазалаудың бір түрі.

Биотазалау - өсімдік тектес арнайы табиғи препараттар кешенін пайдалана отырып, су ерітінділерінде бұйымдарды қолмен тазалау болып табылатын химиялық тазалаудың бір түрі.

Ылғалды-жылумен өңдеу - жылу, ылғал және қысым әсерінен бұйымдарды өңдеу.

Дақтарды кетіру - химиялық препараттардың әсерінен дақтарды дақ түзетін заттарды алып тастау.

Бұйымдарды тазалау - Органикалық еріткіштер мен су ерітінділерінде өңдеу алдында бұйымдардың ластанған учаскелерін арнайы химиялық реагенттермен өңдеу.

Химиялық тазалау операциясы - бұйымды даналап өңдеу (мысалы, дақтарды кетіру).

Былғары мен теріден жасалған бұйымдарды өңдеу - өнімнің түсі мен қасиеттерін жақсарту үшін бояғыштарды, күйдіретін, гидрофобты, пленка түзетін және басқа да өңдеу препараттарын ерітінділермен өңдеу.

Қауырсын-мамық бұйымдары - матаның екі қабатынан және олардың арасындағы түбіт пен қауырсыннан жасалған жылытылған төсемнен тұратын, киімге жатпайтын тігін бұйымдары.

Сіндіру (аппретациялау) - белгілі бір қасиеттерді беру үшін бұйымдарды арнайы құрамдармен өңдеу.

Химиялық тазалау процесі - бірнеше бұйымдарды - партияларды бір мезгілде өңдеу (мысалы, химиялық тазалау машинасында бұйымдарды өңдеу).

Химиялық тазалау қызметтерін көрсету нәтижесі - химиялық тазалау кәсіпорындарында өңдеуден өткен бұйымдар.

Ресорбция - химиялық тазалау процесінде өнімнің бетіне екінші рет ластануды тұндыру.

Бұйымдарды сұрыптау - бұйымдарды өңдеу тәсілі, ассортименті, түсі, ластану дәрежесі және орындау мерзімдері бойынша бөлу.

Химиялық тазалау кәсіпорындарында және кір жуу орындарында өңдеуден өткен бұйымдардың технологиялық сараптамасы - көрсетілген қызметтердің нормативтік және технологиялық құжаттардың талаптарына сәйкестігін анықтау мақсатында, белгілі бір рәсім бойынша және сараптама объектісі туралы алынған деректерді талдай отырып, химиялық тазалау кәсіпорындарында және кір жуу орындарында өңдеуден өткен бұйымдарды эксперименттік зерттеу.

Химиялық тазалау қызметтері - химиялық тазалау қызметін орындаушының және қызметті тұтынушының, сондай-ақ әр түрлі еріткіштер ортасында бұйымнан ластануды жою бойынша орындаушының өз қызметінің тікелей өзара іс-қимылының нәтижесі.

Түс тұрақтылығы - Тоқыма материалдарының, сондай-ақ былғары мен теріден жасалған материалдардың әр түрлі факторлардың әсерінен бояуды сақтау қабілеті.

Фотометриялау - матаның үлгісінің бетінен жарықтың шағылысу коэффициентін өлшеу процесі.

Фурнитура - былғары-галантереялық, тоқыма-галантереялық, тігін және аяқ киім өндірісінің бұйымдарын безендіру, қатыру, бекіту, нығайту және пайдалану ыңғайлылығы үшін қызмет ететін қосалқы бұйымдар немесе материалдар.

Фурнитура алмалы-салмалы болуы мүмкін, мысалы, түймелер және алынбайтын, мысалы, хольнитендер, ілмектер, иірімжіптер және т. б.

Химиялық тазалау – бұл әр түрлі еріткіштер ортасында бұйымдардан ластануды жоюды қамтамасыз ететін физика-химиялық және механикалық процестер мен операциялар кешені.

3.2 КӘСПОРЫНДАРДЫҢ ЖІКТЕЛУІ

Қазіргі уақытта жұмыс істейтін химиялық тазалау және кір жуу кәсіпорындарын әр түрлі белгілері бойынша топтарға бөлуге болады:

- 1) Кеңес заманынан бастап жұмыс істейтін ескі кәсіпорындар және 2000 жылдан бастап құрылған жаңа кәсіпорындар: олардың арасындағы айырмашылық клиентке, сервис деңгейіне, сапа стандарттарына жақындау болып табылады. Жалпы, жаңа кәсіпорындар нарық жағдайына анағұрлым бейімделген.
- 2) Мемлекеттік және жеке кәсіпорындар: мемлекеттік химиялық тазарту мен кір жуу орындарының көпшілігі қазір дағдарыс жағдайында. Олар кіріс деңгейі төмен және сервис деңгейіне қойылатын талаптар төмен тұтынушыларға есептелген. Клинингтік қызметтер индустриясының кәсіпорындары олардың түрі мен бағытын анықтайтын ерекше белгілерге ие. Бұл олардың баға саясатын, жүктелуін, ұжымда өзін-өзі ұстау ережесін және мамандар санын, қолданылатын әдістемелер мен қызмет параметрлерін іріктеуді анықтайды.

Химиялық тазарту және кір жуу қызметтерін ұсынатын кәсіпорындардың санаттары:

- 1) Химиялық тазалау машинасын қоспағанда, Экспресс мини – химиялық тазалау (техникалық жабдықтау: үтіктеуге арналған аралас үстел, манекен, дақ шығару жабдығы, орау жабдығы болуы мүмкін). Шағын өндірістік алаңы бар қабылдау пункті.
- 2) Салонды химиялық тазалау (химиялық тазалау және кір жуу өндірісінің барлық циклдарын ескере отырып). Өндірістік алаң және клиенттерді қабылдау залы.
- 3) Кір жуу комбинаты / фабрика (жуу және үтіктеу өндірісінің барлық циклдарын ескере отырып) өндірістік алаң.
- 4) Клиенттерге қызмет көрсету қабылдау пункті (филиалы). Өндірістік алаң және техникалық жабдықтау жоқ.

3.3 ЖУУ ЖӘНЕ ТАЗАЛАУ ТҮРЛЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІН ЖІКТЕУ

Химиялық тазалау-органикалық еріткіштер ортасында бұйымдардан ластануды жоюды қамтамасыз ететін физика-химиялық процестер кешені. Бұйымдарды химиялық тазалау технологиялық құжаттамаға сәйкес жүргізілуі тиіс. Органикалық еріткіштер ортасында бұйымдарды өңдеу үшін тетрахлорэтилен, трихлорэтилен, бензин (уайт-спирит), хладон (фреон 113), нефрас с 180/210 және басқа еріткіштер қолданылады.

Жалпы, барлық химиялық тазалау процесін төрт кезеңге бөлуге болады:

- Еріткішпен толтырылған тазалау камерасындағы дақтарды алып тастау
- Өңделетін бұйымдарды ыстық ауаның көмегімен кептіру және камерадан еріткішті алу
- Иістерді жою (кептіру)
- Тазалау процесі аяқталғаннан кейін пайдаланылған еріткішті қалпына келтіру.

Киім заттары алдымен еріткіші бар ыдыста тазартылады, содан кейін ыстық ауа арқылы кептіріледі. Еріткіштер қалпына келтіріледі, ал тазалау нәтижесінде алынған ластану мен май технологиялық процестің қалдықтары ретінде жойылады.

Химиялық тазалау машиналарының екі негізгі түрі қолданылады:

- 1) Ашық контур жүйесі бар химиялық тазалау машиналары-киімді дезодорациялау процесі құрғататын ауаны атмосфераға шығару арқылы сүйемелденеді;
- 2) Жабық контурлы жүйесі бар химиялық тазалау машиналары — еріткіш машинаның ішінде кептіретін ауадан конденсацияланады, кептіретін ауа шығарылмайды.

ЕО-ға мүше елдерде 1999/13/ЕС еріткіштерін пайдалану туралы директиваны енгізу оларды пайдалану процесінде шығарындылардың шекті көрсеткіштерінің артуынан ашық контуры бар химиялық тазалау машиналарын өндірістен алып тастауға алып келді.

Химиялық тазалау дамуының тарихи шолуы келесі негізгі кезеңдерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.

1825 жыл-Терпентин майы (скипидар)

Жолли Белен ақ дастарқанына құйылған сұйықтық, шын мәнінде, терпентин майы немесе скипидар сияқты басқа емес еді. Бұл субстанцияда матаның құрылымы мен түсін өзгертпей, майлар мен шайырды ажырату ерекшелігі бар. Бұл әдістің жетіспеушілігі скипидар иісінде, ол текстилде қалады.

1830 жыл – Бензол

Бензол скипидарды ауыстырды, өйткені тазалау сапасы жоғары болды және ол киімнің иісін қалдырмады. Алайда бензол оңай тұтанады және улы.

1850 жыл-Жеңіл бензин

Жеңіл бензин аз улы болды, ол бензолды тез ауыстыруға келгеннің негізгі себебі болды. Өңдеу процесінің қауіпсіздік мәселесі оның қасиетіне байланысты тез тұтанады. Пайдаланылған "көмірсутекті еріткіштердің" барлығы өте маңызды кемшілік болды: тез тұтанғыш және ауамен байланыс кезінде жарылыс қаупі бар. "Сабын қосылыстары" деп аталатын еріткіштердің жарылыс қауіптілігін азайтудың алғашқы әрекеттері жасалды.

1910 жыл-Төрт хлорлы көміртек

Еріткіштердің алдында оның негізгі артықшылығы-жұмыста қауіпсіз, тұтанбайтын болғандықтан және майларды бензиннен әлдеқайда тиімді еріту қабілеті болды. Бұл жаңа еріткіштің пайда болуы бір цикл ішінде заттарды тазалауға, центрифугалауға және кептіруге мүмкіндік беретін арнайы жабдықтың әзірленуіне алып келді. Осы уақытқа дейін әрекет ететін техника тек түрлі машиналарда ғана тазалап, сығып, кептіру процесі көшеде, ілінген күйде, иықта жүргізілді.

1920 жыл-Трихлорэтилен

Шамамен 1920 жылы Германияда, Бельгияда және тағы бірнеше еуропалық елдерде трихлорэтиленді қолдана бастады. Бірақ трихлорэтилен, дегенмен, барлық және барлық алдыңғы еріткіштер сияқты уытты болды, бірақ металдың тотығуына себеп болды.

1925 жыл – ауыр бензин немесе уайт – спирт (сондай-ақ Стоддартты еріткіш)

Ең қауіпсіз және тиімді еріткіштерді іздеу тоқтатылған жоқ. Бұл саладағы зерттеулер ауыр бензиннің 35-тен 60-қа дейін тұтанатын нүктесімен ауыр бензиннің кейбір түрлерінің жеңіл бензин сияқты қасиеттері бар екенін көрсетті. Осылайша, Стоддарт ғалымдары сапалы және қауіпсіз еріткіш ашты, ол АҚШ, Австралия және Жапония көптеген химиялық тазартуларда осы күнге дейін қолданылады.

1930 жыл-Перхлорэтилен

Бұл жаңа хлорлы көмірсутек баяу, біртіндеп және ұзақ уақытқа трихлорэтиленді ығыстырды. Бүгінгі күні перхлорэтилен-ең таралған еріткіш. Алайда, уақыт өте келе перхлор мүмкіндіктері шексіз емес екеніне келісті. Маталардың кейбір түрлері, өрнектер (толтырғыштар) бұйым сапасының нашарлау қаупінсіз өңделмейді.

1980 жыл-Тұйық циклды химиялық тазалау машиналары

1980 жылға дейін машиналар ашық циклмен, яғни кептірудің (желдетудің) соңғы фазасы кезінде еріткішпен толтырылған ауа атмосфераға шығарылды. 1980 жылдан бастап нарықта тұйық циклді машиналар пайда болды.

1989 жыл-Салқындату және сіңіру жүйелері (адсорбция)

Салқындату жүйесі сіңіру жүйесімен (жұтқыш) біріктіріліп жетілдірілді: салқындатылған ауа еріткіштің қалдықтарын жұтатын белсендірілген көмір арқылы өтеді. Бұл техникалық зерттеме тек ауада ғана емес, сонымен қатар барлық тазалау процесі аяқталған кезде заттарда еріткіштің шоғырлану деңгейін айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік берді, машиналар қызмет көрсетуші жұмыскер үшін де, қоршаған орта үшін де экологиялық қауіпсіз болды.

1993 жыл – Акватазалау

Бұл «еріткіштің» негізгі элементі су болса да, бұл процесс (өңдеу) кір жуғыш машинаның жұмысымен теңдестірілмейді. Aqua brushing төмен айналымдармен (матаға механикалық әсерді барынша азайту үшін) және арнайы жуғыш заттарды қолдану арқылы төмен температурада орындалады. Атап айтқанда, бұл тазалау 40 ° С температурада өңдеуге рұқсат етілген заттарға қолданылады. Қазіргі уақытта өңделген заттардың шамамен 40% -ы аквакультура.

Құрғақ тазалау кәсіпорындарында киімдерді өңдеу белгілі бір кезеңдерде жүргізіледі. Өнімдер келесі операцияларға ұшырайды:

- 1) Қабылдау пунктінде тапсырысты қабылдау.
- 2) Тапсырыстарды алғашқы өңдеу, бұйымдарды сұрыптайды және өңдеуге береді.
- 3) Дақтарды алдын ала жою.
- 4) Сабынды-сода өңдеу органикалық еріткіштерде өңдеуге болмайтын бұйымдарға қажет.
- 5) Киімді майсыздандыру, яғни оны органикалық еріткіштерде жуу.
- 6) Киімді өңдеу сапасын қарау.
- 7) Киімнің әрленуі, оны үтіктейді, нығыздайды, буландырады.
- 8) Портновтық жұмыстар.
- 9) Киімді өңдеу сапасын тексеру.
- 10) Бұйымдарды қабылдау пунктіне жөнелтуге дайындайды.

Бүгінде химиялық тазалауда қолданылатын еріткіштер туралы айтатын болсақ, тарихтан бірнеше фактіні еске салу керек. XIX ғасырдың соңына дейін жалғыз еріткіш су болды. Содан кейін алғашқы мұнай еріткіштері пайда болды: газолин және уайт спирит, қазір изопарафин – көмірсутекті еріткіштердің жаңа буыны пайдаланылады.

XX ғасырдың 30-шы жылдарында құрамында хлорлы еріткіштер мұнаймен алмастыруға келді. Алдымен бұл трихлорэтилен, содан кейін перхлорэтилен, фреон 113 болды. Өткен ғасырдың 90-шы жылдарының соңында жаңа еріткіштерді іздеу басталды: силиконды еріткіштер, сұйылтылған және т.б.

Тетрахлорэтилен (Перхлорэтилен)

Киімдерді химиялық тазалау, металдарды майсыздандыру үшін, тоқыма өнеркәсібінде еріткіш ретінде, хладон өндірісі үшін қолданылады 113.

Тетрахлорэтилен жанбайды, өздігінен тұтанбайды, жарылу қаупі жоқ. Ұзақ әсер еткенде орталық жүйке жүйесіне, ШРК 10 мг / уытты әсер етеді.

Тетрахлорэтилен-канцероген қауіпті перхлорэтилен (ПХЭ) химиялық тазалау кезінде бүкіл әлемде (АҚШ, Бельгия, Германия 60-80%) кеңінен қолданылады, оның фитоуыттылығы мен адам үшін канцероген қауіптілігіне және балама еріткіштер болғанына қарамастан.

Доктор Х. Баланованың көптеген зерттеулері және м.ғ.к. Миташова Н.И., 1995 жылдан бастап және 2015 жылға дейін. ПВ-ның қалдық мазмұны киімнен кейінгі учаскеде 3-7 мг / л құрайтыны анықталды. Зерттеулер 50-ден астам құрғақ тазалау кәсіпорындарында жүргізілді. GN PHE (атмосфералық ауадағы күнделікті орта) 0,06 мг / кг екендігі белгілі; Қоршаған орта ауасындағы ТБК - 0,5 мг /; Жұмыс аймағында МПЦ ПВ - 10 мг /.

Америка Құрама Штаттарында «озонмен жуу» 70% жуғыш заттарды сақтайды; 37% - су, газ және электр энергиясы. Озонның тотықтырғыш әрекеттерінің зығыр улы өнімдері бойынша қалдық мазмұны зерттелмеген және негізінен қарастырылмайды. Италияндық өндірушілер «Озоклин» жаңа технологиясында құрғақ тазалаудан және кірден кейінгі өнімдерді озонизациялау үшін «Ozonbox-185» гигиеналық кабинетін жасады.

Химиялық тазалау машиналарынан жоғары уытты қалдықтарды-шламдарды өртеу арқылы залалсыздандыру мәселесі де назар аударады. РЕШШ топырақтағы үшін ПХЭ топырақта әлі күнге дейін анықталмаған. Шламдар құрамында 50% канцерогенді ПХЭ бар. ПХЭ алдын ала рекуперациясыз олардың отты залалсыздандыру диоксиндердің едәуір пайда болуына әкеп соғады. Бүгінгі күні химиялық тазалау шламын кәдеге жаратуды әскери құрамалардың қызметтері жүзеге асырады, өйткені залалсыздандыру мен кәдеге жаратудың салалық жүйесі бұзылған.

Көмірсутекті еріткіштер

Көмірсутекті еріткіштерде жұмыс істейтін химиялық тазарту машиналары нәзік тоқыма бұйымдарын тазалау үшін, сондай-ақ тері мен тоннан жасалған бұйымдарды тазалау үшін химиялық тазартуларда қолданылады.

KWL (KohlenWasserstoffLösemittel) – көмірсутекті еріткіш, гидро карбон, hydro carbon – мұнайдан алынатын еріткіштердің өте кең тобының атауы. Перхлорэтиленнен көмірсутекті еріткіші физикалық қасиеттерімен және соның салдарынан - жуу қабілеттілігімен, сондай-ақ бұйымға әсер ету дәрежесімен ерекшеленеді. Көмірсутекті еріткіштердің тығыздығы төмен - 0,77 г/мл және қайнау температурасы жоғары - 180-196 0С. Көмірсутекті еріткіштер өрт қауіпті заттар-тұтану температурасы 50-60 0С.

Диметоксиметан (SolvonK4)

Бұл еріткіш дәстүрлі еріткіштерден айтарлықтай ерекшеленеді, себебі хлордың, фтордың жоқтығында, сондай-ақ ол жақсы тазалау қабілеті бар. Диметоксиметан липофильді және гидрофильді ластануды ерітеді және сіңіреді. Сондай-ақ тазалау кезінде талшықтардың ең аз үйкелуі және майысу байқалады.

Еуропада шығарындылардан қорғау туралы 31-ші Федералды қаулы түрінде іске асырылған ұшатын органикалық қосылыстар туралы директиваға сәйкес реттеуге жататын SolvonK4 көмірсутекті еріткіштер және циклосилоксан D5 пайдаланылады. Еуропадағы ағымдағы заңнамалық мәртебесіне сәйкес SolvonK4 Қауіпті материалдарға да, қауіпті заттарға да жатпайды. Тіпті 2010 жылдың желтоқсанында SolvonK4 материалдары үшін CLP жіктемесін енгізуді ескере отырып, еуропалық нарықта тарату кезінде қауіпті зат ретінде таңбалау талап етілмейді. Solvonk4 биологиялық ыдырауға қабілетті және "өте жақсы" нәтижесімен дерматологиялық сынақтан өтті.

Жоғарыда аталған қасиеттер қауіпті заттар туралы Жарлық шеңберінде өте қолайлы жіктемемен біріктіріліп бірегей және теңдесі жоқ болып табылады.

Алдын ала нарықтық сынақтардың нәтижелері SolvonK4 химиялық тазалау саласында түбегейлі жаңа бағытты ашуы мүмкін. Барлық артықшылықтарды жинақтай отыра:

Құрамында галогендер жоқ.

Химиялық таза > 99 %.

Тамаша тазалау қабілеті — майлы және суда еритін ластануды тиімді жояды.

Соңғы өңдеу қарапайымдылығы және бұйымнан жағымды сезім.

Еуропада (CLP) қауіпті материалдар мен қауіпті заттар тізіміне кірмейді.

(D5)

Силоксан негізіндегі еріткіш косметикалық өнеркәсіпте 30 жылдан астам уақыт бойы қолданылады, ал тоқыма өнеркәсібі үшін еріткіштің салыстырмалы жаңа түрі болып табылады: ол 1997 жылдан бастап тоқыма өнімдерін күту нарығында белгілі. Ол жақсы жуу қабілеті мен оңтайлы өңдеу қасиеттерімен сипатталады. Осылайша, силоксанның төмен агрессивтілігі жібек сияқты нәзік материалдармен осы еріткішті пайдалануға мүмкіндік береді, пластиканың кейбір түрлері, тері және т.б.

Декаметилциклопентасилоксан (D5) – бұл жеке гигиена құралдарын өндіруде және құрғақ химиялық тазалауда құрамдас бөлік ретінде пайдаланылатын түссіз майлы емес силоксанды сұйықтық. Жеке гигиена құралдарын өндіру кезінде D5 компоненттердің жеңіл және тегіс таралуын қамтамасыз ете отырып және пайдалану кезінде жібектілік пен жайлылық сезімін бере отырып, тасымалдаушы ретінде пайдаланылады. Құрғақ химиялық тазалау кезінде D5 еріткіші жуу компоненттерін киімнің ішіне апарды және олар ұстап қалған ластану мен майды

шайады. D5 тоқымамен өзара әрекеттеспейді, сондықтан құрғақ химиялық тазалауға ұшырайтын киімнің сапасы мен түсін сақтауға ықпал етеді.

Басқа еріткіштерге қарағанда, өз формуласының арқасында силоксан негізіндегі еріткіш жоғары температурада буланады және осы себепті оның қауіпсіздігі артты.

Сонымен қатар, жаңа машиналарда азот бар баллон орнатылған. Оттегінің/еріткіш буының ара қатынасының нормадан асатын жағдайда, молекуланы ауыратпай және жануға жол бермей, азот бүркіледі.

Перхлорэтиленмен салыстырғанда, силоксанды еріткішпен өңделетін киім көп мөлшерде тазалануы мүмкін-D5 еріткішінің аз агрессивтілігінің арқасында. Бұйымдардың зақымдану қаупі аз. Ұқсас қасиеттерге УГР ие, бірақ олар бұйымдарда тән иіс қалдырады, ал силоксанды еріткішпен өңделген өнімдерде иіске ие емес.

- Жаңа еріткіштің барлық артықшылықтарында оның кемшіліктері бар. Аз агрессивті еритін қабілеті бар және үлес салмағы төмен еріткіш бұйымнан барлық ластануды жоя алмайды. Еріткіштің суды өткізу немесе сумен араластыру өте төмен қабілеті тер, зәр, сусындар және т. б. сияқты су дақтарын жою мүмкіндігін айтарлықтай төмендетеді. Атап айтқанда, Top Clean машиналарында микробтардың түсуін болдырмау үшін және машинаны коррозиядан қорғау үшін екінші бакта арнайы беріктендіргіш орнатылады.
- Бұл еріткіш тетрахлорэтиленге экологиялық қауіпсіз балама болып табылады. Бұл технология қоршаған ортаға ұқыпты, ауаны, суды немесе топырақты ластанмайды. Сондықтан ешқандай қауіпті қалдықтар жоқ. Қымбат тазалау жүйесі туралы алаңдатты қажеті жоқ.

D5 ерекше сипаттары:

- Улы емес.
- Тері тітіркенуі мен сенсбилизацияны тудырмайды. Иммунодепрессивті әсер етпейді.
- Ұшпа органикалық заттар жоқ.
- Адам өмірі мен денсаулығына қауіп төндірмейді және қоршаған ортаға зиян келтірмейді.
- Материалдың әсері туралы қолда бар ақпараттың негізінде GreenEarthCleaning химиялық тазалау технологиясында D5 қолдану D5 пайдаланатын кәсіпорындардан жақын тұратын адамдардың денсаулығына қауіп төндірмейді.
- Қоршаған ортаға түскен кезде құмға, суға және көміртегі диоксидіне бөлінеді.

- Тәуелсіз зерттеулер сұйық силикон экологиялық таза және қауіпсіз екенін растады.

Сұйытылған CO₂

CO₂ тазалау құралы бола алады. Лас киім салынған қаптар салынған барабанды қысымдағы көмірқышқыл газымен толтырады, нәтижесінде ол сұйық күйге ауысады. Барабанның ішіндегі қысым 310с дейін қыздырылады, ал ондағы қысым 72,9 атмосфераға жетеді (дәлірек айтқанда, Материалдарды өңдеу салыстырмалы төмен параметрлерде, CO₂ химиясын "жұмсақ" деп атайды). Сұйық көмірқышқыл газы қатты қайнатады, Сұйықтық пен газдың тепе-теңдігі пайда болады, онда олар бір-бірінен ажыратылмайтын болады. Ғалымдар көміртегі қос тотығының фазалық жағдайын өте сыни деп атайды.

Бұл өте сыни күйде көмірқышқыл және тамаша жуу құралы болады. "Жуудан" кейін барабанға детергент – әдеттегі кір жуатын ұнтақ сияқты зат қосылады және мата осы қоспада шайылады. Содан кейін қысым төмендейді, CO₂ қайтадан газға айналады, ол матадан кетеді, өзімен кір мен детергенттің бөлшектерін басып алады (олар сүзгілерде қалады). Көміртектің таза қос тотығы әрбір жуудан кейін ұстап, қысады және ол киімнің келесі партиясын өңдеуге дайын. Әрбір цикл үшін CO₂-нің екі пайызы ғана ұшып кетеді. 40-45 минуттан кейін клиент май, дақ, кірден тазартылған, салқын, жаңа, аязды жел сияқты киім алады.

Тазалаудың жаңа әдісі көптеген артықшылықтарға ие:

- Төмен температура матаны сақтайды, оның талшықтары жыртылмайды;
- CO₂, "жарылу толқыны" сияқты, тесікке және талшықтың ішіне еніп, сонымен қатар барабандағы қысым төмендегенде бірден жойылады. Бұл әдетте машина мен химиялық тазалау сенбейтін өте нәзік заттарды жууға мүмкіндік береді
- Жуғаннан кейін маталар иісі жоқ, ал әдеттегі жуу және тазалау құралдарының иісі, мысалы, перхлорэтилен, заттарда тұрақты сақталады

Аква-тазалау

Бүгінгі күні аква-тазалау трикотаж бұйымдарын (жүннен, кашемирден жасалған), жібек киімдерін және қазіргі заманғы синтетикалық және аралас материалдарды, сондай-ақ арнайы сіңдірілген сыртқы киімдерді өңдеу кезінде ең қолайлы әдіс болып табылады. Аква-тазалау мамық немесе синтетикалық толтырғыштармен (шаңғы костюмдері, мамық, көрпелер мен жастықтар, балалар ойыншықтары), джинс киімдері, табиғи былғарыдан жасалған кейбір бұйымдар, сондай-ақ перделер мен бал көйлектері бар бұйымдарды сапалы өңдеу мәселелерін шешуге көмектесті.

Аквапарк бастапқыда мамандар бұйымдарды қолданыстағы технологияларға тазалаудың қосымша тәсілі ретінде қабылдады.

Су ортасында тазалау әдісін әзірлеу қажеттілігі бірнеше себептерге байланысты және олардың арасында, ең алдымен, киім дайындау үшін пайдаланылатын жаңа материалдардың пайда болуымен байланысты болды, олардың көбісі перхлорэтиленде тазалауға және әдеттегі жууға болмайды. Оларға келесілерден жасалған бұйымдарды жатқызуға болады:

- Пленкалы полимерлі жабыны бар плащтық маталар беткі немесе одан жасалған жағында
- Қосарланған материалдар
- Құрамында поливинилхлоридті талшықтар бар материалдар
- Жасанды қаракөл немесе елік
- Жасанды электростатикалық күдері
- Ертікші бөлшектері бар үйлену және кешкі көйлектер
- Жасанды былғарыдан әрленген
- Түсі тұрақсыз сапасыз матадан жасалған сахналық костюмдер
- Жұмсақ ойыншықтар

Химиялық тазалау кәсіпорындары "күрғақ" тазалау жабдығымен қатар су ортасы теріс әсер етпейтін бұйымдарды өңдеу үшін кір жуғыш-сығу машиналарын пайдаланады.

Алайда, құрамында полимерлік үлдір немесе желім полимерлік композициялары бар киімге арналған материалдардың белгілі бір ассортименті қалыпты жууға жатпайды, өйткені олар уақыт өте келе полимерлердің физикалық-химиялық және механикалық қасиеттерінің өзгеруіне, бірінші кезекте адгезиондық әсер ететін "тозу" процесіне ұшырайды. Мұндай жағдайларда осындай "нәзік" материалдарды айтарлықтай механикалық әсерлердің болуы есебінен және стандартты жуу құралдарын жаппай пайдалануға байланысты өңдеуге жеткіліксіз бейімделген кір жуғыш-сығу машиналары полимерлердің одан әрі бұзылуына ықпал етеді.

Аква-тазалау қоршаған ортаға әсер етуі бойынша да, сервис қызметкерлері мен тұтынушылары үшін өндіріс зияндылығының параметрлері бойынша да экологиялық қауіпсіз. Ластанудың құрамы бойынша аква-тазалауды пайдаланатын кәсіпорындардың ағындары негізінен тұрмыстық және қалалық кәрізге құйылады.

Аква-тазалау технологиясы үш негізгі топтың әрқайсысына: текстильге, теріге және үлбірге арнайы әзірленген беттік-белсенді заттар (ПБЗ) кешені бар композицияда суды жуу құралы ретінде пайдаланады.

Аква-тазалау препараттарын BUFA (Германия), Kreussler (Германия), Seitz (Германия), Alberti Angelo (Италия), Biar (Италия), Colortex (Италия), GMB (Италия), Meltin (Италия), Kirk ' s Suede Life (АҚШ), Траверс (Ресей), Универсал (Ресей) сияқты өндіруші фирмалар жасайды.

Бұл тазалау жүйесінің маңызды компоненті жабдық болып табылады.

Қарапайым кір жуғыш-сығу машиналарына қарағанда, аква-тазалауға арналған машиналарда су ортасында тері мен Күдері бар аса сезімтал материалдарды өңдеуге мүмкіндік беретін арнайы бағдарламалар бар. Осы бағдарламалардың ерекшеліктері: бұйымдар барынша қысылатындай режимде өңделеді; аква-тазалау кезінде механикалық әсері төмен, барабанның айналу жылдамдығы әдеттегі ассортименттің бұйымдарын өңдегендегіден екі есе төмен, айналу кезінде жылдамдықтың күрт ауытқуы толығымен алынып тасталады; бұйымдардағы судың қалдық құрамы тазалағаннан кейін ең аз деңгейге теңестіріледі.; тазалау мен кептіруді қоса алғанда цикл уақыты-1 сағаттан аспайды.

Аква тазалау артықшылықтары:

- Аква тазалау режимдері өзінің нәзік параметрлерімен ерекшеленеді
- Маталар мен терілердің шөгуі ылғалды-жылумен өңдеу кезінде жойылуы мүмкін
- Аква тазалаудан кейін бұйымды бояудың қажеті жоқ
- Тазалаудан кейін өнімдердің жағымды иісі бар
- Жібек аква тазалау үшін тиімді
- Аква-тазалаудан кейінгі бұйымдардың тауарлық түрі перхлорэтиленмен тазалаудан гөрі жақсы.

Аква-тазалау үшін қолданылатын ерітінділер дәл таңдалуы тиіс, сапалы тазалау үшін бұйымның әрбір нақты материалы үшін белгілі бір формулада тиісті қоспалары бар тиісті жуу құралын қолдану қажет. Әмбебап жуу құралы жоқ.

Аква тазалау жуу құралдарының жіктелуі:

- Анион. Бұл жуу құралдары тіндерді тазалайтын теріс зарядтың беттік белсенді заттары (сурфактанттар) бар. Анионды жуу құралдары көптеген маталарда тазалаудың ең жоғары нәтижелерін алады,бірақ түсті бояумен тұрақсыз жүн, жібек және маталарды акватазалау үшін әзірленбеген.
- Катионоактивті. Бұл жуу құралдары оң зарядпен сурфактанттар бар. Бұл жуу құралдары матамен қалып, матаның жұмсақтығын қамтамасыз етеді. Олар жүн, жібек, жасанды жібек және басқа да жұқа маталарды тазалау үшін өте пайдалы.Егер химиялық тазарту қызметкерлері маталарды анионды жуу құралымен алдын ала өндесе, содан кейін аква-тазалау – бұл катионоактивті жуу құралымен болса, онда ерімейтін үлпектердің пайда болуына әкелетін жуу құралының реакциясы.
- Ионогенді емес. Оң немесе теріс зарядсыз бейтарап жуғыш құралдар. Олар кез келген жуу құралы бар қосымша ретінде киімдерді тазалау үшін пайдаланылуы мүмкін. Олар кез келген жуу құралында теріс химиялық реакциялар тудырмайды.Ионогенді емес жуу құралдары да матаның

жұмсақтығының белгілі бір дәрежесін қамтамасыз етеді. Ионогенді емес жуғыш заттарда май мен мұнай өнімдерінің іздерін жою мүмкіндігі бар. Олар алдын ала құрам формуласына қосса, тазалау кезінде тиімді. Айта кету керек, бұл жуу құралдары топырақтан ластануды жоюға арналмаған.

- Сілтілер. Судың қатысуымен гидроксильді иондар шығаратын химикаттар. Сілтілер кез келген жуғыш заттың тазалау қабілетін арттырады. Кейбір химия дайындаушылары мақта-мата және плащ үшін жақсы тазалауды қамтамасыз ету үшін сілтілі жуу құралдарын қалыптастырады, өйткені топырақтың ластануы әлдеқайда тиімді жойылады. Негізгі құрамға сілтіні қоссаңыз, ол әлдеқайда агрессивті болады. Егер мұны ионогенді емес жуу құралына қоссаңыз-мұнай мен майды жою әлеуеті, сондай-ақ өнімнің түсі артады. Егер ластанудың үлкен дәрежеде тазалау тәсілімен өңделетін өнім болса, онда 150 су бөлігіне аммиактың 1 бөлігін қосуға болады.
- Қышқылдар. Су болған кезде сутегі иондарын бөлетін агенттер. Қышқылдарда бұйым материалының түсін тұрақтандыруды және жүн мен жібекке жұмсақтықты қамтамасыз ету қабілеті бар. Жуғыш заттардың катионо белсенді формулаларының көпшілігі құрамында қышқыл бар, бірақ матаның нашар түс беріктігін тұрақтандыру үшін қосымша қышқыл қосылуы мүмкін. Сірке қышқылы, мысалы, сілтілі жуғыш заттарды бейтараптандыру үшін шаю үшін суда пайдаланылуы мүмкін. Сірке қышқылы ағартқыштарды бейтараптандыруы мүмкін.
- Ферменттер. Ферменттері бар жуу құралдары бояуды қосымша алып тастауды қамтамасыз етеді. Жуу құралдарында пайдаланылатын ферменттер 120°С дейінгі температураға қарсы тұра алады. Натрий перкарбонат-жуу қоспаларында қолданылатын тотығудың орташа ағартқыш. Натрий перкарбонаты жеткілікті оттегі құрайды және салқын суда оңай ыдырайды. Жүн мен жібекте, басқа ұлпаларда өте қалыпты температурада пайдаланылмауы тиіс.

Жұмсартқыш қоспалар. Бұл мата мен оның құрылымын жұмсарту үшін пайдаланылатын катионо белсенді қоспалар. Олар жүн мен жібекті тазалау кезінде қажет. Олар әдетте шаю кезінде қолданылады. Әдетте жұмсартатын қоспалары бар тиісті түрде өңделетін киім заттары аква-тазалаудан кейін матаны жұмсарту үшін химиялық тазалауға ұшырамауы тиіс.

Аква тазалау жабдығы химиялық тазалау жабдықтарынан ерекшеленеді:

- Химиялық тазалау жабдығымен салыстырғанда құны төмен;
- Тек қызмет көрсету және жұмыс;
- Шағын жұмыс алаңдарын алады;
- Экологиялық (тіпті тұрғын үйлерде орналастыруға болады)

- Химиялық тазалаудан өткен бұйымдардың сапасына қойылатын негізгі талаптар:
- Бұйымдарды өңдеу тәсілі пайдаланылатын материалдардың түріне байланысты күтім жасау символдарына сәйкес орнатылады. Егер бұйымда күтім бойынша символдар болмаса, онда бұйымдарды химиялық тазалауға қабылдау қызметті орындаушының тұтынушымен шарт негізінде жүргізіледі, ол туралы түбіртекке жазба жасайды;
- Химиялық тазалаудан кейін бұйымдар таза болуы тиіс, дақтары, ағыстары, жаңғақтары, еріткіш иістері және дақ шығару препараттары, бөгде талшықтар, мамық, шаң болмауы тиіс;
- Бұйымдар бастапқы пішінін, бүтіндігін, түсін, суреті мен бедерлігін сақтауы тиіс;
- Бұйымдар құрғақ, жақсы тегістелген, қыртыссыз, қисық, залсыз, жіктердің қисаюы және тігу конструкциясының бұзылуы болуы тиіс;
- Шалбарда иілу сызығы шалбардың алдыңғы және артқы жартысының ортасында және бүкіл ұзындығы бойынша нығыздалуы тиіс;
- Жасанды теріден жасалған бұйымдарда осы теріге тән гриф, жылтыр, серпімділік және бағыт сақталуы тиіс;
- Табиғи теріден жасалған бұйымдар мен олардың бөлшектері жарқылы мен бастапқы пішінін сақтауы тиіс;
- Қой терісінен, күдері, велюр мен былғарыдан жасалған бұйымдардың беті химиялық тазалаудан және бояғыш ерітінділермен өңдеуден кейін (тұтынушының қалауы бойынша) ақпалары және пачкалары болмауы тиіс;
- Трикотаж бұйымдары бастапқы көлемі мен пішінін сақтауы, түсірілген ілмектері және созылған орындары болмауы тиіс;
- Кілемдер мен кілем бұйымдары шаңсыз, дақтары, түсі, түктің заминдері, бөгде түктің ұшуы болмауы, негіз бен түктің бүтіндігін сақтауы тиіс;
- Жұмсақ ойыншықтардың құрғақ болуы, иісі, түсі, тігісінің деформациясы, бөлшектерді желімдеу, ТҮК болмауы тиіс;
- Бас киімдер фасоны мен мөлшеріне сәйкес болуы тиіс, таспалар мен төсемдер үтіктелген болуы тиіс, ТҮК тарылуы тиіс;
- Қауырсын-мамық бұйымдары (оның ішінде, жүн мен қауырсыннан жасалған толтырғышы бар киім) құрғақ, сәнді, иіссіз болуы тиіс;
- Химиялық тазалаудан кейінгі Қауырсын-мамық бұйымдары (жастықтар, қауырсындар) массасының азаюы (қауырсындың шаңын, ластануын және сынықтарын жою салдарынан) ылғалдылығы 12-ден аспайтын бастапқы массаның 40% - ынан аспауы тиіс%;
- Химиялық тазалаудан өткен бұйымдарда сұр ұшуы болмауы тиіс;

- Кез келген ассортименттің өңделетін бұйымдары үшін жуу қабілетінің шекті рұқсат етілген көрсеткішінің мәні 52-ден кем болмауы тиіс%;
- Аппретирленген бұйымдар минатемаемости, су -, кір жұлу және антистатикалық қасиеттерге ие болуы тиіс;
- Химиялық тазалау шарттары сызықтық өлшемдердің сақталуын қамтамасыз етуі тиіс. Сызықтық өлшемдерді өзгертуге рұқсат етіледі, артық емес:
- тігін және трикотаж бұйымдары үшін 2% - дан аспайтын, кілем бұйымдары мен жасанды теріден жасалған және табиғи теріден жасалған бұйымдар үшін 3% - дан аспайтын, бас киімдер мен табиғи теріден жасалған бұйымдар үшін сызықтық өлшемдердің рұқсат етілген өзгерістері осы бұйымдарды өңдеуге арналған нормативтік құжаттамада белгіленеді. Су ерітінділерінде өңдегеннен кейін тігін бұйымдарының сызықтық өлшемдерінің өзгеруі тиісті түрдегі маталарға арналған нормативтік құжаттамада белгіленген нормалардан аспауы тиіс.
- Химиялық тазалаудан өткен арнайы киім оның кәсіби қолданылуын қамтамасыз етуі тиіс.
- Бұйымдарды бояу сумен өңдеуге (жууға) және химиялық тазалауға төзімді болуы тиіс. Былғары-үлбір ассортиментінің бұйымдарын бояғыш ерітінділермен өңдеу тұрақты болуы тиіс.
- Химиялық тазалаудан кейін рұқсат етіледі:
 - 1) Бұйымды химиялық тазалауға қабылдау кезінде анықталған ақаулар;
 - 2) Дайындау технологиясының бұзылуы және пайдалану процесінде бұйымды дұрыс күтім жасамау салдарынан пайда болған жасырын ақаулар;
 - 3) Бояудан, зеңнен, Силикат желімнен, инсектицидтік препараттардан, барлық маталардан жасалған бұйымдардағы сия мен майлардан, табиғи Күдері мен қой терісінен жасалған тозған дақтар;
 - 4) Химиялық тазалаудан кейін бояғыш ерітінділермен өңделген қой терісінен, велюрден, күдері, былғарыдан жасалған бұйымдардың ең көп тозған жерлерінде түстің реңктерінің өзгеруі және әр түрлі құнарлылығы;
 - 5) Жасанды барқыт пен велюрден жасалған бұйымдар бетінен түктің ішінара түсуі;
 - 6) Бұйымдарда жол балшықынан түзу;
 - 7) Боялған қой терісінен, табиғи және жасанды күдері, полиэфирлі талшықтан жасалған бұйымдардағы ақшыл жолақтар және ең көп тозған жерлердегі (жең Қайырмасы және бүгілуі, бүйір тігістері) үйкеліс;
 - 8) Тернің, химиялық заттардың, атмосфералық жағдайлардың ұзақ әсерінен, ал ақшыл Үлбір бұйымдарында, бұдан басқа, химиялық тазалаудан кейін пайда болған шаш жамылғысының табиғи қартаюынан пайда болған сарғаю және түстің өзгеруі;

- 9) Үй жағдайында дұрыс үтіктеу кезінде пайда болған және химиялық тазалаудан кейін пайда болған запалдар, сарғаюлар және ақшыл учаскелер;
 - 10) Бұйым бүтіндігінің бұзылуы, сондай-ақ химиялық тазалаудан кейін пайда болған ұзақ кию нәтижесінде немесе балшық личинкаларымен немесе темекі құмымен зақымданған жерлерде трикотаж бұйымдарда ілмектерді түсіру;
 - 11) Ұзақ пайдалану кезінде пайда болған, қайталанған тоқыма материалдардан жасалған бұйымдардағы сынықтар мен ыдырау;
 - 12) Бұйымдарды үй жағдайында су ерітінділерімен өңдеу кезінде пайда болған ағыстар.
- Тұтынушыға беру кезінде бұйым оралуы тиіс.

4 САЛАДА КӨРСЕТІЛЕТІН ҚОЛДАУ

4.1 "БИЗНЕСТІҢ ЖОЛ КАРТАСЫ 2020" БИЗНЕСТІ ҚОЛДАУ МЕН ДАМУДЫҢ БІРЫҢҒАЙ БАҒДАРЛАМАСЫ

Осы зерттеу шеңберінде талданатын Экономикалық қызмет түрі "Бизнестің жол картасы - 2020" бағдарламасының әлеуетті қатысушылары үшін экономиканың басым секторларының тізбесіне енгізілген.

2015 жылы Қазақстанда "Бизнестің жол картасы 2020" бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы іске қосылды, ол елдегі бизнес ахуалды жақсартуға бағытталған, сондай-ақ Қазақстанда кәсіпкерлікті қолдау мен дамытудың бұрын қолданыста болған кейбір салалық бағдарламаларын біріктіреді.

Бағдарлама мақсаты: Өңірлік кәсіпкерліктің тұрақты және теңгерімді өсуін қамтамасыз ету, сондай-ақ жұмыс істеп тұрған жұмыс орындарын қолдау және жаңа тұрақты жұмыс орындарын құру.

Бағдарлама міндеттері:

- Ауылдық елді мекендер, шағын қалалар мен моноқалалар кәсіпкерлерінің қаржыландыруға қолжетімділігін арттыру;
- Ауылдық елді мекендер, шағын қалалар мен моноқалалар кәсіпкерлерінің өндірістік қуаттарын ұлғайту;
- Ауылдық елді мекендерде, шағын қалаларда және моноқалаларда кәсіпкерлердің бизнес бастамаларын кеңейту;
- Өңдеуші өнеркәсіптің өндірілген өнім көлемін ұлғайту;
- Бәсекеге қабілетті жаңа өндірістер құру;
- Шағын және орта кәсіпкерлікте халықтың жұмыспен қамтылуын арттыру;
- Шетел валюталарының ауытқуына байланысты валюталық тәуекелдерді кредиттік тәуекелдерге ауыстыруға жол бермеу;
- Кәсіпкерлікті ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету;
- Кәсіпкерлердің құзыретін арттыру;
- Кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру;
- Іскерлік байланыстарды кеңейту.

2020 жылға қарай бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасын жүзеге асыру барысында келесі экономикалық тиімділікке қол жеткізу күтілуде:

- ЖІӨ құрылымындағы өңдеуші өнеркәсіптің үлесін кемінде 12,5 жеткізу%;
- ШОК өнімін шығару көлемін 2014 жылғы деңгейден 1,5 есеге ұлғайту;
- ШОК белсенді жұмыс істейтін субъектілерін 2014 жылғы деңгейден 50% - ға ұлғайту;

- ШОК жұмыспен қамтылғандар санының 2014 жылғы деңгейден 50% - ға өсуі.

"Бизнестің жол картасы 2020" бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы шеңберінде қаржыландыру көлемі»

- 2015 жыл-56 387 058 мың теңге;
- 2016 жыл-53 331 827 мың теңге;
- 2017 жыл-66 869 798 мың теңге;
- 2018 жыл-66 896 810 мың теңге;
- 2019 жыл-66 922 683 мың теңге.¹

Бағдарламаның мақсаты мен нысаналы индикаторларына қол жеткізу үшін мынадай төрт бағыт бойынша жұмыс жүргізілетін болады:

- моноқалалар, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендер кәсіпкерлерінің жаңа бизнес-бастамаларын қолдау;
- экономиканың басым секторларында және өңдеуші өнеркәсіп салаларында қызметін жүзеге асыратын кәсіпкерлерді салалық қолдау;
- кәсіпкерлердің валюталық тәуекелдерін төмендету;
- кәсіпкерлікті қолдаудың қаржылық емес шараларын ұсыну.

1 - ші бағыт-моноқалалар, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендер кәсіпкерлерінің жаңа бизнес-бастамаларын қолдау

Осы бағыт шеңберінде келесі міндеттерді шешу қажет:

1) **Моноқалалар, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендер кәсіпкерлерінің қаржыландыруға қолжетімділігін арттыру.**

Моноқалаларды, шағын қалаларды және ауылдық елді мекендерді кәсіпкерлерге қаржыландырудың қолжетімділігін арттыру мақсатында мыналар іске асырылады:

- банктердің/даму банкінің/лизингтік компаниялардың кредиттері/Қаржы лизингі шарттары және микроқаржы ұйымдарының микрокредиттері бойынша сыйақы ставкасын субсидиялау;
- банктердің / даму банкінің кәсіпкерлерге және микроқаржы ұйымдарына берілген кредиттеріне ішінара кепілдік беру;
- микрокредиттер беру.

Сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау жүзеге асырылатын кредит/қаржы лизингі шартының сомасы бір кәсіпкер үшін 750,0 млн. теңгеден аспауы тиіс және онымен үлестес тұлғалардың/компаниялардың кредиті/қаржы лизингі шарты бойынша берешегі есепке алынбай есептеледі.

¹«Бизнестің жол картасы 2020» бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 наурыздағы № 168 қаулысы

Субсидиялау номиналды сыйақы мөлшерлемесі 16% - дан аспайтын кредиттер/қаржы лизингі шарттары бойынша ғана жүзеге асырылады, оның 10% - ын мемлекет субсидиялайды, ал айырмашылықты кәсіпкер төлейді.

Кепілдік жаңа инвестициялық жобаларды іске асыру үшін берілетін, сондай-ақ өндірісті жаңғыртуға және кеңейтуге бағытталған жаңа кредиттер бойынша ғана беріледі.

Ісін жаңа бастаған кәсіпкер/ісін жаңа бастаған жас кәсіпкер үшін:

- кепілдік беру жүзеге асырылатын жоба шеңберіндегі кредит сомасы 20 млн.теңгеден аспауы тиіс. Бұл ретте кредит сомасы онымен үлестес тұлғалардың/компаниялардың кредиті бойынша берешекті есепке алмай, ісін жаңа бастаған бір кәсіпкер/ісін жаңа бастаған жас кәсіпкер үшін есептеледі;
- кепілдік мөлшері кредит сомасының 85% - ынан аспауы тиіс;
- ұсынылатын кепілдік мерзімі 5 (бес) жылдан аспауы тиіс. 20 млн.теңгеге дейінгі кредиттер бойынша, қаражаттың 100% айналым қаражатын толықтыруға бағытталған, кепілдік мерзімі 3 (үш) жылды құрайды.

Жұмыс істеп тұрған кәсіпкер үшін:

- кепілдік беру жүзеге асырылатын кредит сомасы 180 млн.теңгеден аспауы тиіс. Бұл ретте кредиттің сомасы бір кәсіпкер үшін есептеледі кредиті бойынша берешегі есепке алынбай онымен үлестес тұлғалардың/компаниялардың;
- кепілдік мөлшері кредит сомасының 50 % - ынан аспауы тиіс;
- ұсынылатын кепілдік мерзімі 5 (бес) жылдан аспауы тиіс. Айналым қаражатын толықтыруға бағытталған кредиттер бойынша, сондай-ақ қаражаттың 100% айналым қаражатын толықтыруға бағытталған 60 млн.теңгеге дейінгі кредиттер бойынша кепілдік мерзімі 3 (үш) жылды құрайды.

Шағын несиелер жеке ісін ұйымдастыру немесе кеңейту және салалық шектеулерсіз айналым капиталын толықтыру үшін беріледі.

Бір қарыз алушыға арналған микрокредиттің ең жоғары сомасы 10 000 000 (он миллион) теңгеден аспауы тиіс.

Соңғы қарыз алушы үшін микрокредит бойынша жылдық номиналды сыйақы мөлшерлемесі 12% - дан аспауы тиіс.

Банктердің/даму банкінің кредиттері бойынша ішінара кепілдік беру құралы бойынша Бағдарламаның бірінші бағыты шеңберінде елдің барлық өңірлерінде салалық шектеусіз өз және тиімді жобаларын іске асыратын және (немесе) іске асыруды жоспарлайтын жас кәсіпкерлер қатысушылар бола алады.

2) Моноқалалар, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендер кәсіпкерлері жобаларының өндірістік қуаттарын ұлғайту.

Моноқалаларды, шағын қалаларды және ауылдық елді мекендерде кәсіпкерлердің өндірістік әлеуетін арттыру үшін келесі іс-шаралар жүзеге асырылады:

- ауылдық елді мекендер, шағын қалалар мен моноқалалар кәсіпкерлерінің жобаларына жетіспейтін инфрақұрылымды жүргізу.

3) Моноқалаларда, шағын қалаларда және ауылдық елді мекендерде кәсіпкерлердің бизнес-бастамаларын кеңейту.

Моноқалалардағы, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендердегі кәсіпкерлердің бизнес-бастамаларын кеңейту үшін:

- мемлекеттік гранттарды беру.

Бір кәсіпкер үшін гранттың ең жоғары сомасы 3 000 000 (үш миллион) теңгеден аспайды. Гранттар нысанындағы қолдау шараларын қаржыландыру Бағдарламаның өңірлік үйлестірушілеріне нысаналы трансферттерді аудару жолымен республикалық бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылады.

Мемлекеттік гранттар беру құралы бойынша Бағдарламаның бірінші бағыты шеңберінде шағын кәсіпкерлік субъектілері, оның ішінде ісін жаңа бастаған жас кәсіпкерлер, ісін жаңа бастаған кәсіпкерлер, сондай-ақ бағдарлама шеңберінде экономиканың басым секторларында және өңдеуші өнеркәсіп салаларында, сондай-ақ моноқалаларда, шағын қалалар мен ауылдық елді мекендерде салалық шектеусіз өз жобаларын іске асыруды жоспарлайтын әйелдер, мүгедектер және 50 жастан асқан адамдар қатысушы бола алады.

2 - бағыт-экономиканың басым секторларында өнеркәсіпті қамтитын салаларда кәсіпкерлікті дамыту

Осы бағыт шеңберінде келесі міндеттерді шешу қажет:

1) Өңдеуші өнеркәсіптің өндірілген өнім көлемін ұлғайту.

Өңдеуші өнеркәсіптің өндірілген өнімінің көлемін ұлғайту үшін жүзеге асырылады:

- Өңдеуші өнеркәсіптің өндірілген өнім көлемін ұлғайту.*
банктердің/даму банкінің/лизингтік компаниялардың кредиттері/Қаржы лизингі шарттары бойынша сыйақы ставкасын субсидиялау;
- кәсіпкерлерге берілген банктердің/Даму Банкінің кредиттеріне ішінара кепілдік беру.

2) Бәсекеге қабілетті жаңа өндірістер құру.

Бәсекеге қабілетті жаңа өндірістерді құру үшін орындалады:

- кәсіпкерлердің жобалары мен индустриялық аймақтардың жетіспейтін инфрақұрылымын қамтамасыз ету.

3) Шағын және орта кәсіпкерлікте халықтың жұмыспен қамтылуын арттыру.

Шағын және орта кәсіпкерлікте халықтың жұмыспен қамтылуын арттыру үшін жүзеге асырылады:

- банктердің/даму банкінің/лизингтік компаниялардың кредиттері/Қаржы лизингі шарттары бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау;
- кәсіпкерлерге берілген банктердің/Даму банктерінің кредиттеріне ішінара кепілдік беру;
- кәсіпкерлердің жобалары мен индустриялық аймақтардың жетіспейтін инфрақұрылымын қамтамасыз ету.

Сыйақы ставкасын субсидиялау жүзеге асырылатын кредиттің/қаржы лизингі шартының сомасы бір кәсіпкер үшін 4,5 млрд. теңгеден аспайды және онымен үлестес тұлғалардың/компаниялардың кредиті/қаржы лизингі шарты бойынша берешегі есепке алынбай есептеледі.

Кредиттер/қаржы лизингі шарттары бойынша субсидиялау мерзімі ӨҮК шешімі бойынша кейіннен 6 (алты) жылға дейін ұзарту мүмкіндігімен 3 (үш) жылды құрайды. Егер бір жоба бойынша бірнеше субсидиялау шарты жасалған жағдайда, онда субсидиялаудың жалпы мерзімі Қаржы агенттігі бірінші субсидиялау шартына қол қойған сәттен бастап белгіленеді.

Бағдарлама шеңберінде экономиканың басым секторларында іске асырылатын жобалар бойынша субсидиялау номиналды сыйақы ставкасы 16% - дан аспайтын кредиттер/қаржы лизингі шарттары бойынша ғана жүзеге асырылады, оның 7% - ын мемлекет өтейді, ал айырмасын кәсіпкер төлейді.

ИИДМБ-да айқындалған өңдеуші өнеркәсіптің басым салаларында іске асырылатын жобалар бойынша субсидиялау номиналды сыйақы ставкасы 16% - дан аспайтын кредиттер/қаржы лизингі шарттары бойынша ғана жүзеге асырылады, оның 10% - ын мемлекет өтейді, ал айырмасын кәсіпкер төлейді.

Егер айналым қаражатын қаржыландыру негізгі құралдарды және/немесе инвестицияларды сатып алуға және/немесе жаңғыртуға жүзеге асырылса, бірақ 60 млн.теңге кредиттерін қоспағанда, кредит сомасының 100% - на дейін айналым қаражатын қаржыландыруға жол берілетін кредит сомасының 30% - нан аспайтын болса, егер мұндай қаржыландыру негізгі құралдарды сатып алуға және/немесе жаңғыртуға және/немесе инвестицияларға байланысты болса, айналым қаражатын толықтыруға берілетін кредиттер бойынша ішінара кепілдік беру жүзеге асырылуы мүмкін.

Кепілдік беру жүзеге асырылатын бағдарлама шеңберінде экономиканың басым секторларында іске асырылатын жобаларға кредит сомасы 360 млн.теңгеден аспауы тиіс.

Кепілдік беру жүзеге асырылатын ИИДМБ-да айқындалған өңдеуші өнеркәсіптің басым салаларында іске асырылатын жобаларға кредит сомасы бір кәсіпкер үшін 1 850 млн.теңгеден аспауы тиіс.

Өндірістік (индустриялық) инфрақұрылымды дамыту жаңа өндірістерді құруға, жұмыс істеп тұрған өндірістерді жаңғыртуға және кеңейтуге бағытталған Шағын және орта кәсіпкерлік жобаларына жетіспейтін инфрақұрылымды жекелеген жобалар үшін де (оның ішінде бірнеше жобаларды қамтамасыз ету үшін), индустриялық аймақтар құру шеңберінде де жеткізу болып табылады.

Өндірістік (индустриялық) инфрақұрылымды дамыту Бағдарлама шеңберінде ИИДМБ-да айқындалған экономиканың басым секторларында және өңдеуші өнеркәсіп салаларында қызметін жүзеге асыратын кәсіпкерлер, сондай-ақ моноқалалардың, шағын қалалардың және ауылдық елді мекендердің кәсіпкерлері үшін жүзеге асырылады.

Бөлінген қаражат мынадай инфрақұрылымды салуға және қайта жаңартуға бағытталады: су бұру, сумен жабдықтау (сумен жабдықтау үшін Ұңғымаларды бұрғылау), газдандыру, су таратқыштар, бу құбырлары, өнеркәсіптік алаңдарға арналған қазандықтарды жылумен жабдықтау, су құбырлары, темір жол түйықтары, темір жол кірме жолдары, телефондандыру, электр қосалқы станциялары, электр беру желілері, септиктер, бу-газ қондырғылары, баламалы энергия көздері.

Жетіспейтін инфрақұрылымды жеткізу шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері объектісі аумағының шекарасына дейін жүзеге асырылады, бұл ретте кәсіпкер объектісі аумағының ішінде инфрақұрылымды жеткізуге қаражат бөлу көзделмейді.

Бағдарламаның екінші бағытына қатысушылар өз жобаларын іске асыратын және (немесе) іске асыруды жоспарлайтын тиімді кәсіпкерлер болып табылады:

- экономиканың басым секторларында
- ИИДМБ-да айқындалған өңдеуші өнеркәсіптің басым салаларында

ИИДМБ-ға сәйкес өңдеуші өнеркәсіптің басым секторларына мыналар жатады:

1. Қара металлургия.
2. Түсті металлургия.
3. Мұнай өңдеу.
4. Мұнай-газ химиясы.
5. Тамақ өнімдерін өндіру.
6. Агрехимия.

7. Өнеркәсіпке арналған химикаттар өндірісі.
8. Автокөлік құралдарын, олардың бөліктерін, керек-жарақтары мен қозғалтқыштарын өндіру.
9. Электр жабдықтары.
10. Ауыл шаруашылығы техникасын өндіру.
11. Темір жол техникасын өндіру.
12. Тау-кен өнеркәсібіне арналған машиналар мен жабдықтар өндірісі.
13. Мұнай өңдеу және мұнай өндіру өнеркәсібіне арналған машиналар мен жабдықтар өндірісі.
14. Құрылыс материалдарын өндіру.

3 - ші бағыт-Кәсіпкерлердің валюталық тәуекелдерін төмендету.

Осы бағыт шеңберінде міндетті шешу қажет:

- 1) Шетелдік валюталардың ауытқуына байланысты валюталық тәуекелдердің кредиттік тәуекелдерге өзгеруіне жол бермеу.

Шетелдік валюталардың ауытқуына байланысты валюталық тәуекелдердің кредиттік тәуекелдерге айналуына жол бермеу үшін:

- ұлттық және шетел валюталарында банктердің/даму банкінің/лизингтік компаниялардың кредиттері/Қаржы лизингі шарттары бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау.

Сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау жүзеге асырылатын кредиттің/қаржы лизингі шартының сомасы бір кәсіпкер үшін 4,5 млрд. теңгеден аспайды және онымен үлестес тұлғалардың/компаниялардың кредиті/қаржы лизингі шарты бойынша берешегі есепке алынбай есептеледі.

750 млн.теңгеден 4,5 млрд. теңгеге дейінгі кредиттер/қаржы лизингі шарттары бойынша сыйақы ставкасын субсидиялау қолданыстағыларға қатысты кемінде 10% жаңа (тұрақты) жұмыс орындарын құру шартымен жүзеге асырылады.

Бағдарламаның үшінші бағытының қатысушылары экономиканың басым секторларында және өңдеуші өнеркәсіп салаларында қызметін жүзеге асыратын және кәсіпкер Бағдарламаның өңірлік үйлестірушісіне өтініш бергенге дейін өткен алты айдағы ақшалай түсімнің жалпы көлемінің кемінде 10% - ы мөлшерінде валюталық түсімі бар кәсіпкерлер бола алады.

4 - бағыт-кәсіпкерлікті қолдаудың қаржылық емес шараларын ұсыну

Бағдарламаның осы бағытының орындалуына жауапты органдар: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі, Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі, Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі, "Атамекен" Қазақстан Республикасы Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы, "Kaznex Invest" АҚ, "NadLoc" АҚ, "ҚИДИ"АҚ болып табылады.

Осы бағыт шеңберінде келесі міндеттерді шешу қажет:

- 1) Кәсіпкерлікті ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету.

Кәсіпкерлікті ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету үшін іске асырылатын болады:

- "Бизнес-насихат" компоненті бойынша мемлекеттік қолдау шараларын түсіндіру. Мемлекеттік қолдаудың осы шарасы мынада деп тұжырымдалады:
 - бағдарлама бойынша ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу;
 - бағдарлама шеңберінде кәсіпкерлердің табысты мысалдарын және табысты жобаларды танымал ету;
 - кәсіпкерлік саласындағы заңнаманы және реттеуді түсіндіру;
 - кәсіпкерлік идеяларын насихаттау.
- Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттерде кәсіпкерлік қызметті жүргізу шарттары туралы түсінік. Мемлекеттік қолдаудың осы шарасы келесіде қорытылады:
 - Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттерде кәсіпкерлік қызметті жүргізу шарттары туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу;
 - Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттерде қызметін жүзеге асыратын қазақстандық кәсіпкерлердің табысты мысалдарын танымал ету;
 - Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттерде қазақстандық кәсіпкерлік идеяларын насихаттау.
- * Агроөнеркәсіптік кешен субъектілерін мемлекеттік қолдау шараларын түсіндіру. Мемлекеттік қолдаудың осы шарасы келесіде:
 - АӨК саласындағы мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу;
 - кәсіпкерлердің табысты мысалдарын және АӨК саласындағы табысты жобаларды танымал ету;
 - аграрлық кәсіпкерлік идеяларын насихаттау.

1-кесте Кәсіпкерлікті ақпараттық-аналитикалық қолдаудың мақсаттары

№ р/н	Көрсеткіштер атауы	Іске асыру жылдары					Барлығы
		2015	2016	2017	2018	2019	
1	Өзірленген және таратылған ақпараттық-талдау анықтамалары мен оқу-әдістемелік құралдардың саны	2600	2600	2600	2600	2600	13000
2	Сарапшылардың, кәсіпкерлердің, қоғам қайраткерлерінің, шетелдік мамандардың және мемлекеттік органдар өкілдерінің қатысуымен бұқаралық ақпарат құралдарында ұйымдастырылған телехабарлар серияларының саны	10	15	15	20	20	80
3	Ұйымдастырылған дәрістер, семинарлар, мастер-кластар саны	16	16	16	32	32	112

2) Кәсіпкерлердің құзыретін арттыру.

Кәсіпкерлердің құзыретін арттыру үшін іске асырылатын болады:

- Келесі компоненттерді іске асыруды көздейтін кәсіпкерлік қызмет негіздеріне оқыту:
 - "Жас кәсіпкер мектебі" компоненті (бұдан әрі - "ЖМК" жобасы) жастардың инновациялық және кәсіпкерлік әлеуетін ашуға жәрдемдесуге, жастарды кәсіпкерлік қызметке белсенді тартуға, жас кәсіпкерлердің құзыреттілік деңгейін арттыруға бағытталған. "ЖМК" жобасының тыңдаушылары 18-29 жас аралығындағы Қазақстан Республикасының азаматтары бола алады.
 - "Бизнес - мектеп" компоненті моноқалаларда, шағын қалалар мен аудан орталықтарында шағын және орта кәсіпкерлік субъектілеріне және кәсіпкерлік бастамасы бар халыққа оқыту жобаларын ұсынуға бағытталған.
- Келесі компоненттердің жүзеге асырылуын қарастыратын мамандардың және кәсіпорын топ-менеджерлерінің біліктілігін арттыру:
 - шағын және орта кәсіпкерліктің топ-менеджментін оқыту;
 - өнімді жылжытуды басқару саласында, оның ішінде осы өнімді өндіру саласында жұмыс істейтін қызметкерлерді шетелде, сондай-ақ индустриялық-инновациялық қызмет субъектілерінің кәсіпорындарына шетелдік сарапшы-консультанттарды шақыра отырып оқыту;
 - кәсіпорынның құзыретін арттыру.
- Қолданыстағы кәсіпкерлік қызметті жүргізуге сервистік қолдау көрсету, оған бизнес-процестерді қолдау бойынша келесі мамандандырылған қызметтер ұсыну кіреді:
 - бухгалтерлік және салықтық есепті жүргізуге, сондай-ақ статистикалық есептілікті жасауға байланысты қызметтер;
 - кедендік рәсімдер бойынша қызметтер;
 - менеджмент жүйесін енгізу бойынша барлық үдеріске кеңес беру және толық сүйемелдеу;
 - заң қызметтерін көрсету;
 - маркетинг сұрақтары бойынша қызметтер;
 - ақпараттық технологияларға қызмет көрсету саласында кеңес беру;
 - Мемлекеттік сатып алуға, ұлттық компаниялар мен жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алуларына байланысты қызметтер;
 - менеджмент мәселелері бойынша қызметтер
- Кәсіпорындардың құзыретін арттыру;
- Рұқсат беру құжаттары мен техникалық шарттарды алу мәселелері бойынша консультациялар беру шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің сауаттылығын арттыруға, олардың рұқсат беру құжаттары мен техникалық шарттарды алу кезінде заңнамалық рәсімдер мен талаптар туралы хабардар болуына бағытталған.

2-кесте Кәсіпкерлердің құзыретін арттыру бойынша нысаналы көрсеткіштер

р/н	Көрсеткіштер атауы	Іске асыру жылдары					
		2015	2016	2017	2018	2019	Барлығы
	Оқудан өткен кәсіпкерлер саны, бірлік	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	75 000
	Сервистік қызмет алған кәсіпкерлер саны, бірлік	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	150 000
	Кәсіпкерлердің қызметкерлерді оқыту, сондай-ақ шетелдік сарапшыларды шақыру бойынша қызметтерге ақы төлеуге жұмсаған шығындары өтелген жобалардың саны	1	2	2	2	2	9
	Кәсіпорынның біліктілігін арттыру кезінде жұмсалған шығындар өтелген кәсіпкерлік субъектілерінің саны	10	10	10	10	10	50
	Рұқсат беру құжаттарын және техникалық шарттарды алу мәселелері бойынша кеңес алған кәсіпкерлер саны, бірлік	-	500	500	500	500	2000

3) Кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру.

Кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру үшін орындалады:

- Басқарудың жаңа әдістерін, өндіріс технологияларын (Аға сеньорлар) енгізу, кәсіпорындардың өнімділігін арттыру және энергия үнемдеу мәселелері бойынша сыртқы консультанттарды тарту (Қазақстан Республикасының Шағын және орта кәсіпкерлігін қолдау жөніндегі ЕҚДБ бағдарламасы). Бұл құрал келесі компоненттерді іске асыруды көздейді:
 - сыртқы консультанттарды тарту жолымен озық кәсіпорындардың консультациялық жобаларын бірлесіп қаржыландыру (Қазақстан Республикасының Шағын және орта кәсіпкерлікті қолдау жөніндегі ЕҚДБ бағдарламасы));
 - басқарудың жаңа әдістерін, өндіріс технологияларын, жабдықтарды енгізу және персоналды оқыту мәселелері бойынша жоғары білікті шетелдік мамандарды тарту (Аға сеньорлар).
- Кәсіпорындардың технологиялық дамуы. Бұл құрал келесі компоненттерді іске асыруды көздейді:
 - инвестициялық жобаның кешенді жоспарын әзірлеу және / немесе сараптау;
 - технологиялық процестерді жетілдіру;

- өндірісті ұйымдастырудың тиімділігін арттыру;
- халықаралық стандарттарға (ISO, API, ASTM, GMP, EN және т.б.) сәйкес өнімді және сапа менеджменті жүйелерін сертификаттау.

3-кесте Кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру бойынша нысаналы көрсеткіштер

р/ н	Көрсеткіштер атауы	Іске асыру жылдары					барл ығы
		015	016	017	018	019	
	Басқарудың жаңа әдістерін, өндіріс технологияларын енгізу, кәсіпорындардың өнімділігін арттыру және энергия үнемдеу мәселелері бойынша тартылған сыртқы консультанттардың саны, бірлік	80	8	4	4	4	20
	Инвестициялық жобаның кешенді жоспарын әзірлеу және/немесе сараптау кезінде шеккен шығындары өтелген кәсіпкерлік субъектілерінің саны	0	0	0	0	0	0
	Технологиялық, процестерді жүргізу, жетілдіру кезінде шеккен шығындары өтелген кәсіпкерлік субъектілерінің саны						5
	Өндірісті ұйымдастырудың тиімділігін арттыру кезінде кәсіпкерлердің шеккен шығындары өтелген кәсіпкерлік субъектілерінің саны						5
	Халықаралық стандарттарға (ISO, API, ASTM, GMP, EN және т. б.) сәйкес өнімді және сапа менеджменті жүйелерін сертификаттау кезінде жұмсалған шығындар өтелген кәсіпкерлер саны)	5	3	3	3	3	17
	Халықаралық стандарттарға (ISO, API, ASTM, GMP, EN және т. б.) сәйкес өнімді және сапа менеджменті жүйелерін сертификаттау кезінде жұмсалған шығындар өтелген кәсіпкерлер саны)	5	3	3	3	3	17

4) Іскерлік байланыстарды кеңейту

Іскерлік қарым-қатынастарды кеңейту үшін орындалады:

- Шетелдік серіктестермен іскерлік байланыстар орнату ("Іскерлік байланыстар" құралы). "Іскерлік байланыстар" құралы халықаралық және шетелдік ұйымдардың қолдауымен шетелдік әріптестермен іскерлік байланыстар орнату есебінен бағдарлама шеңберінде экономиканың басым секторларында өз қызметін жүзеге асыратын шағын және орта кәсіпкерлік субъектілеріне қолдау көрсетуге бағытталған;
- Отандық өңделген тауарларды жылжыту. Бұл құрал қазақстандық кәсіпкерлердің кәсіпкерлік белсенділігін арттыруға, шет мемлекеттердің кәсіпорындарымен іскерлік байланыстар орнатуға, қазақстандық тауарлар мен қызметтерді жылжытуға бағытталған.

4-кесте Іскерлік байланыстарды кеңейту жөніндегі нысаналы көрсеткіштер

р/н	Көрсеткіштер атауы	Іске асыру жылдары					арлығы
		015	016	017	018	019	
	Шет мемлекеттерге жіберілген кәсіпкерлер саны, бірлік	0	0	0	0	0	50
	Отандық өңделген тауарларды жылжыту кезінде кәсіпкерлердің шеккен шығындары өтелген жобалар саны	8	7	7	7	7	36

4.2 ӨНІМДІ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ЖӘНЕ ЖАППАЙ КӘСІПКЕРЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ

Өнімді жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлік бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 29 желтоқсандағы № 919 қаулысымен бекітілген.

Бағдарламаның мақсаты:

Халықтың нәтижелі жұмыспен қамтылуына жәрдемдесу және азаматтарды кәсіпкерлікке тарту.

Бағдарламаның міндеттері:

- Еңбек нарығының қажеттілігін ескере отырып, техникалық және кәсіптік білімі бар кадрларды даярлау
- Еңбек нарығында сұранысқа ие кәсіптер мен дағдылар бойынша жұмысшы кадрларды қысқа мерзімді кәсіптік оқыту.
- Кәсіпкерлік негіздеріне оқыту.
- Ауылда және қалада шағын кредит беруді кеңейту.
- Жұмыссыздарды және өз бетінше жұмыспен айналысушыларды жұмыспен қамтуға жәрдемдесу.
- Еңбек ресурстарының ұтқырлығын арттыру.
- Жұмысқа орналастыру бойынша бірыңғай сандық алаң құру.

Бағдарламада қойылған міндеттерді орындау жолымен 2021 жылға қарай мынадай нысаналы индикаторларға қол жеткізілетін болады:

- Жұмыссыздық деңгейі 4,8% - дан аспайды (3 шаршы 2016-4,9%);
- Жұмыс күшінің құрамында негізгі, орта, жалпы және бастауыш білімі бар еңбек ресурстарының үлесі – 20% - дан аспайды (3 кв. 2016-27%);
- Өзін-өзі жұмыспен қамтыған халықтың құрамында өнімсіз жұмыспен қамтылғандар үлесі 10% - дан аспайды (2016 ж. 3 кв. - 16%);
- ШОБ белсенді жұмыс істейтін субъектілерінің өсімі 10% құрайды. (2016 жылдың 3 тоқсаны – 1241 мың субъект).

Қаржыландыру көздері мен көлемі:

- республикалық бюджеттен қаражат:
 - 2017 - 40 295 647 мың теңге;
 - 2018 - 40 664 637 мың теңге;
 - 2019 - 41 540 291 мың теңге;
- жалпы аударымдарға байланысты қаражат:
 - 2017 - 45 038 436 мың теңге;
 - 2018 - 45 311 093 мың теңге;
 - 2019 - 45 453 119 мың теңге.²

Бағдарламаның мақсаты мен нысаналы индикаторларына қол жеткізу үшін жұмыс келесі үш бағыт бойынша жүргізілетін болады:

²Өнімді жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 29 желтоқсандағы № 919 қаулысы

- Бағдарламаға қатысушыларды техникалық және кәсіптік біліммен және қысқа мерзімді кәсіптік оқытумен қамтамасыз ету;
- Бұқаралық кәсіпкерлікті дамыту;
- Халықты жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және еңбек ресурстарының ұтқырлығы арқылы еңбек нарығын дамыту.

1-ші бағыт. Бағдарламаға қатысушыларды техникалық және кәсіптік біліммен және қысқа мерзімді кәсіптік оқытумен қамтамасыз ету

Бағдарламаның бірінші бағытының операторы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі болып табылады.

Осы бағыт шеңберінде келесі міндеттер шешілетін болады:

1) Еңбек нарығының қажеттілігін ескере отырып, техникалық және кәсіптік білімі бар кадрларды даярлау.

Техникалық және кәсіптік білім Бағдарламаға қатысушыларға ТЖКБ-мен кадрлар даярлау жөніндегі мамандықтар тізбесіне және оқытудың екі деңгейлі моделінің модульдік бағдарламаларына сәйкес тегін беріледі.

ТЖКБ-мен кадрлар даярлау бағдарламасының қатысушылары 9-11 сынып түлектері, оқу орындарына түспеген, өмірлік қиын жағдайда жүрген адамдар және аз қамтамасыз етілген отбасы мүшелері, сондай-ақ азаматтардың өзге де санаттары болып табылады.

1) Еңбек нарығында сұранысқа ие кәсіптер мен дағдылар бойынша жұмысшы кадрларды қысқа мерзімді кәсіптік оқыту.

Бағдарлама қатысушыларының қысқа мерзімді кәсіптік даярлығы оқу орындарында кадрларды оқытудың қосарлы моделінің элементтері, соның ішінде мобильді оқу орталықтары арқылы жүзеге асырылады.

Қысқа мерзімді кәсіптік білім беру сонымен қатар цифрлық сауаттылық дағдылары, ағылшын тілі және кәсіпкерлік негіздері бойынша жүзеге асырылады.

Қысқа мерзімді кәсіптік оқытудан өтіп жатқан бағдарлама қатысушылары - 29 жасқа дейінгі жастар және жұмыссыздар, жұмыспен қамту орталықтарында тіркелу қарамастан және өзін-өзі жұмыспен қамтығандар.

Қысқа мерзімді кәсіптік оқытудан өтетін бағдарлама қатысушыларына оқу ақысын, стипендияларды, жол жүру шығындарын мемлекеттік қолдау көрсетеді. Резидент емес қатысушылар үшін тұрғын үйді жалдау (жалға алу) үшін өтемақы көзделген.

2-бағыт. Бұқаралық кәсіпкерлікті дамыту

Бағдарламаның екінші бағытының операторлары Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі – "Бастау Бизнес" жобасын іске асыру және

Қалаларда шағын кредит беру мәселелері бойынша және Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі – 2018 жылдан бастап "Бастау Бизнес" жобасын іске асыру және ауылда және шағын қалаларда шағын кредит беру мәселелері бойынша болып табылады.

Осы бағыт шеңберінде келесі міндеттер шешілетін болады:

1) "Бастау Бизнес" жобасы бойынша Бағдарламаға қатысушыларды кәсіпкерлік негіздерге оқыту.

"Бастау Бизнес" жобасы Бағдарламаға қатысушыларды кәсіпкерлік дағдыларға, соның ішінде ауыл шаруашылығы кооперативтерін қалыптастыру қағидаттарына оқытуға, сондай-ақ олардың бизнес жобаларын сүйемелдеуге бағытталған.

"Бастау Бизнес" жобасы бойынша кәсіпкерлік негіздерін оқытуға қатысушылар халықты жұмыспен қамту орталықтарында тіркелуіне қарамастан жұмыссыздар және өз бетінше жұмыспен айналысушылар, кәсіпкерлік әлеуеті бар және ауылдық елді мекендер мен аудан орталықтарында тұратын жұмыссыздар болып табылады.

"Бастау Бизнес" жобасы бойынша кәсіпкерлік негіздеріне оқытудан өтіп жатқан бағдарламаға қатысушылар оқу ақысын және стипендияны төлеу бойынша мемлекеттік қолдаумен қамтамасыз етіледі.

2) Кәсіпкерлік бастамаларды қолдау.

Микрокредиттер ауылдық елді мекендерде, шағын қалаларда және қалаларда бизнес-жобаларды іске асыратын немесе іске асыруды жоспарлайтын Бағдарламаға қатысушыларға беріледі.

Бағдарламаға қатысушылар халықты жұмыспен қамту орталықтарында тіркелуіне қарамастан жұмыссыздар және кәсіпкерлік әлеуеті бар өз бетінше жұмыспен айналысушылар және ауыл шаруашылығы кооперативтері мен олардың мүшелері болып табылады.

Бағдарламаның қатысушысы микрокредит алу үшін міндетті шарт оны салық заңнамасына сәйкес салық органдарында тіркеу болып табылады.

Микробизнес ашу үшін шағын несиелер "Бастау Бизнес" жобасы шеңберінде кәсіпкерлік негіздеріне оқыту курстарынан өткеннен кейін немесе Бағдарламаның бірінші бағыты шеңберінде кәсіпкерлік негіздеріне оқыту курстарынан өткен соң не соңғы екі жыл ішінде басқа бағдарламалар шеңберінде кәсіпкерлік негіздеріне оқыту курстарынан өткендігі туралы сертификат болған жағдайда беріледі.

Қолданыстағы бизнесті кеңейту және ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру үшін шағын несиелер жаңа тұрақты жұмыс орындарын құру шартымен беріледі.

3) Қалалар мен ауылдардағы микрокредиттерді кепілдендіру.

Кепілдеме тек 2017 жылдың 1 қаңтарынан бастап МФО / КТ / ЕДБ шығарған микрокредиттер бойынша беріледі:

- микро бизнестің ашылуы, қолданыстағы бизнесті кеңейту, ауылдық жерлерде кооперативтер құру (әкімшілік бағыныстылығына қарамастан) және шағын қалалар;
- жаңа шағын кәсіпорындар құру, қалаларда бар бизнесті кеңейту.

Ауылдық жерлерде және шағын қалаларда шығарылған микрокредиттердің кепілдігін «ҚазАгроГарант» АҚ, қалаларда - «Даму» КДҚ »АҚ қамтамасыз етеді.

Ауылдық жерлерде және шағын қалаларда микрокредиттерді кепілдендіру үшін жергілікті атқарушы органдардың комиссияларының мөлшері кепілдіктің 30% -ын құрайды, қалаларда - 20%.

Бағдарлама қатысушыларының кепілдігі тегін беріледі.

Кепілдік сомасы:

- жаңадан келген кәсіпкер микрокредит сомасының 85% -ынан жоғары болмауы керек;
- жұмыс істеп тұрған кәсіпкер микрокредит сомасының 50% -ынан аспауы керек.

Кепілдендірілетін микрокредит сомасы 8 мың АЕК-тен аспауы керек.

МФО / КТ / ЕДБ кредиттері / микрокредиттері бойынша кепілдік берілген номиналды сыйақы мөлшерлемесі 6% -дан жоғары болмауы керек.

3-бағыт. Жұмыспен қамту және еңбек ұтқырлығын арттыру арқылы еңбек нарығын дамыту

Бағдарламаның үшінші бағыты операторы - ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі.

Осы бағытта келесі міндеттер шешілетін болады:

1) Жұмыссыздарды және өз бетінше жұмыспен айналысатындарды жұмыспен қамтуға жәрдемдесу.

Жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету мақсатында Бағдарламаға қатысушыларды мемлекеттік қолдау шаралары қарастырылған:

- әлеуметтік кәсіптік бағдарлау, мамандықты таңдауға көмектесу, оқыту және жұмыспен қамту мәселелері бойынша кеңестер;
- бос орындарды табу және жұмысқа орналасуға жәрдемдесу;

- әлеуметтік жұмыс орындарын құру;
- жастар тәжірибесін ұйымдастыру;
- қоғамдық жұмыстарды ұйымдастыру.

Жұмыс іздеп жүрген адамдар, жұмыссыздар және Заңға сәйкес басым құқықты пайдаланатын өзге де адамдар жұмыспен қамтуды қамтамасыз етуде қолдау алатын бағдарламаға қатысушылар болып табылады.

2) Еңбек ресурстарының ұтқырлығын арттыру.

Еңбек тапшы өңірлерді жұмыс күшімен қамтамасыз ету, өңірлік сәйкессіздіктерді және демографиялық теңгерімсіздіктерді жою мақсатында Бағдарлама шеңберінде ерікті қоныс аударуға жәрдемдесу есебінен еңбек ресурстарының аумақтық ұтқырлығы ынталандырылады.

Ерікті бағдарламаға қатысушылардың қоныс аударуы жүзеге асырылады қамтылмаған облыстардың трудодефицитные.

Бағдарламаға қатысушыларды мемлекеттік қолдау көшуге субсидиялар беруді және тұрғын үй жалдау (жалға алу) бойынша шығыстарды өтеуді және коммуналдық қызметтерге ақы төлеуді қамтиды.

Қазақстан Республикасының азаматтары, оралмандар және олардың отбасы мүшелері жаңа тұрғылықты жерге ерікті түрде қоныс аудару жөніндегі Бағдарламаға қатысушылар болып табылады.

3) Жұмысқа орналастыру бойынша бірыңғай сандық алаң құру.

Бағдарламаның осы бағыты Жұмыс іздеу және персоналды іріктеуге жәрдемдесу үшін еңбек нарығының бірыңғай ақпараттық базасын – "Еңбек биржасын" құруды көздейді.³

³Өнімді жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 29 желтоқсандағы № 919 қаулысы

5 НАРЫҚ ДАМУЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ

Кір жуу және киімді химиялық тазалау саласының қазіргі дағдарыстық жағдайын тудырған себептер субъективті және объективті факторлар болып табылады:

- Жабдықтар, қосалқы бөлшектер, химиялық материалдар бағасының тез өсуі;
- Энергия ресурстарының, судың, жалдау ақысының, көліктің, байланыстың құнын арттыру;
- Әртүрлі қосымша шығындардың пайда болуы: рұқсат алу, Салықтар, барлық мүмкін айыппұлдар, өсімақылар;
- Қолданыстағы технологиялық жабдықтар паркінің моральдық және физикалық қартаюы, жабдықпен және қосалқы бөлшектермен қамтамасыз ету жүйесінің бұзылуы;
- Қалалар мен өңірлерге тұрмыстық және коммуналдық қызмет көрсетуді басқару аппаратын бірнеше рет қысқарту.

Қазіргі уақытта кір жуу қызметтері мен химиялық тазартулардың кіші саласының алдында тұрған мақсаттар мен міндеттер:

- Ұзақ мерзімді инвестициялық кредиттер және технологиялық жабдықтар лизингі есебінен кәсіпорындарды қайта жаңарту және техникалық қайта жарақтандыру;
- Кәсіпорындардың жылжымайтын мүлкін неғұрлым тиімді пайдалану;
- Прогрессивті технологияларды, қызмет көрсетудің жаңа түрлері мен нысандарын енгізу;
- Бір килограмм (бірлік) киім мен киім-кешекті өндеуге жұмсалған шығындарды қысқарту.

Бүгінгі күні химиялық тазалау саласында да, кір жуу саласында да тапсырыстардың едәуір бөлігі корпоративтік клиенттерге тиесілі. Бұл кеңес заманынан ерекшеленеді, тапсырыстардың көпшілігі (97% дейін) ел халқына келеді. Сақтандыру тәжірибесінің болмауы нарықта үлкен проблема болып табылады. Тұтынушылар өз киімдерін химиялық тазалауға қорқынышпен береді. Клиенттердің сенімсіздігінің жоғары деңгейі осы нарық үшін негізгі проблема болып табылады. Химиялық тазалау жиі өте жаман беделге ие және жалпы оларды заттарды бүлдіретін ұйым ретінде қабылдайды. Осы себепті көптеген адамдар химиялық тазалау мен кір жуу орындарында қызмет көрсетуді кейінге қалдыруды қалайды немесе олардан бас тартады. Кәдімгі тұтынушылар үшін нарықтағы заттарды сақтандыру сенімсіздік деңгейін төмендетіп, жаңа клиенттерді тарта алар еді.

Кеңестік дәуірде кір жуу индустриясы заманауи жабдықтармен жабдықталған қуатты жүйе болып табылады. Алайда, елдің ыдырауы көптеген

салалардың, соның ішінде кір жуу орындарының құлдырауына алып келді. Соңғы 20-25 жылда химиялық тазалау және кір жуу кәсіпорындарының саны орташа есеппен 6 есе қысқарды, бұл тапсырыстар санының күрт төмендеуінен туындады. Тіпті бүгін кейбір аймақтарда, әдетте, тереңірек кір жуу бизнесі төмен рентабельді болып саналады.

Алайда, даму болашағы айқын деп аталады. Соңғы уақытта жеке клиенттерге де, қоғамдық тамақтану орындарына да қызмет көрсете алатын жеке химиялық тазалау және кір жуу орындары кеңінен танымал. Бүгінде өз кір жуу орындарын ашу, яғни қаржы жұмсауға тиімді. Өйткені, жүргізілген зерттеулерге сүйене отырып, халықтың кір жуу кәсіпорындарымен қамтамасыз етілуі 50-60% - ды құрайды, бұл ретте сұраныс үнемі өсуде.

Шағын кір жуу орындары өзін жақсы көрсетті. Мұндай кәсіпорындарда міндетті түрде кір жуатын орындарға арналған кәсіптік технологиялық жабдық орнатылады, ол ауысым ішінде 150-200 кг киім-кешек өңделеді. Осындай шағын кәсіпорын сіздің аудандарыңыздың тұрғындарына қызмет көрсете алады және барлығына қоғамдық тамақтану орындарының тапсырыстарын орындауға мүмкіндік береді.

Алайда кір жуу орындарының басқа түрі бар-бұл кір жуу орны. Мұндай кәсіпорынды ұйымдастыру үшін монеталар қабылдағыштармен жабдықталған арнайы агрегаттарды орнату қажет. Жұмыс істеу принципі қарапайым, барлық кір жуғыш машиналар судың және жуу құралдарының шығынын тіркейтін компьютерге қосылады, жабдықтың жұмысын қадағалайды, сондай-ақ ақшаның түсуін бақылайды. Бір қызығы, машиналарды әр түрлі жетондарды қабылдауға бағдарламалауға болады. Мысалы, клиенттер ағыны ең төменгі бір баға орнатылса, ал келушілер көп болса – екіншісі. Егер сіз кір жуу жұмысын ұйымдастырудың осындай қағидатына бейім болсаңыз, онда шағын кафені ашу туралы ойланудың мағынасы бар, өйткені адамдар төсек жуылғанша күте алады, ал сіз тұрақты клиенттермен қамтамасыз етесіз. Өзіне-өзі қызмет көрсететін кір жуу орындарының маңызды артықшылығы-қызмет көрсететін қызметкерлерді көп мөлшерде жалдаудың қажеті жоқ, себебі клиенттер өздері жуу процесін қадағалайды. Бұдан басқа, клиент өзіне-өзі қызмет көрсететін кір жуу орнында кір жуғаннан кейін бірден алып кете алады.

Орталықтандырылған кір жуу орнының да бірқатар оң сәттері бар. Біріншіден, кір жуу және кептіру бір бөлмеде жүргізіледі, ал бұл жабдықтарды сауатты таңдау және өндірістік процесті дұрыс ұйымдастыру жағдайында техника мен жұмысшылардың жалақысын едәуір дәрежеде үнемдеуге мүмкіндік береді. Бұдан басқа, үлкен жүктемеге ие кәсіби кір жуғыш агрегаттар, егер тұрмыстық кір жуғыш машиналармен салыстырсақ, жуу құралдарының, судың, электр энергиясының шығынын үнемдеуге мүмкіндік береді. Көптеген клиенттерге

қызмет көрсету үшін бірнеше қабылдау пункттерін ашу орынды болады. Ал егер сіздің өз автокөлігіңіз болса, қонақ үйлермен, мейманханалармен және қоғамдық тамақтану кәсіпорындарымен ынтымақтастық артық болмайды, өйткені тәжірибе көрсеткендей, олар кір жуу қызметін ең үлкен тұтынушылары. Пиццерияда, мейрамханада немесе асханада ашылған жеке кір жуу орны әрдайым сұранысқа ие және өтелімді болады. Өйткені, қоғамдық тамақтану орындары үшін-униформалар мен дастархандардың тазалығы, бұл жетістіктің кепілі. Ал, керісінше, қоғамдық тамақтану кәсіпорындарын жобалау мен жабдықтауды орындай отырып, алдын ала кір жуатын орынға арналған орынды жоспарлауға болады.

Кір жуатын орындар нарығының баяу дамуын тұтынушының ерекше менталитетімен түсіндіруге болады. Біріншіден, дамыған елдердің көпшілігінде тұрғындар электр энергиясы мен суда үнемдеуге үйренген, сондықтан кір жуу орындары тұрмыстық мәселелерді бюджеттік шешу ретінде қарастырылады. Екіншіден, дамыған елдерде адамдар ұтқырлыққа және жиі ауысуға бейім, сондықтан көптеген үйлерде кір жуғыш машиналар жоқ, ал Қазақстан үшін бұл техника – қажеттілік заты. Үшіншіден, шетелдік кір жуу орындары қызметтердің кең спектрін ұсынады және бірінші кезекте, өз келушілерінің уақытын үнемдеуге бағытталған.

Айта кету керек, өмір динамикасы қалыптасқан әдеттер мен трендтерді өзгертеді. Адамдардың көпшілігі кір жуу орындарының артықшылықтарын бағалайды және олардың қызметтерін пайдаланады. Кір жуу орындарының клиенттері халықтың әртүрлі санаттары: студенттер, жұмысшылар, демалушылар, пәтер жалдаушылар, табысы орташа адамдар. Кір жуу орындары клиенттерінің 90% - ы жеке тұлғалар болып табылады, қалған 10% - ын таза сүлгілер, киім-кешек, арнайы киім қажет ететін компаниялар алады: Бұл сұлулық салондары, дәмхана, қонақ үйлер және т.б.

Шетелдік тәжірибе тұрмыстық қызмет көрсетудің көптеген секторларында химиялық тазартудың табысты жұмыс істеуін растайды. Батыста және Еуропада химиялық тазалау қажетті қызмет болып табылады. Барлық өркениетті әлемде халыққа тұрмыстық қызмет көрсету саласы адамдардың тыныс-тіршілігін қамтамасыз етуде және елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуында үлкен рөлге ие. Химиялық тазарту қызметін көрсететін кәсіпорындарда өндірістік процестің технологиясы және жабдықтардың қолданылатын түрлері қолданыстағы санитарлық ережелердің, гигиеналық нормативтердің және технологиялық процестер мен өндірістік жабдықтарға тиісті нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкес болуы тиіс. Өндірістік, қосалқы және санитарлық-тұрмыстық үй-жайлар қолданыстағы нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкес механикалық іске қосылатын сору-сору желдеткішімен жабдыкталуы тиіс. Химиялық тазалау қымбат және қатты заттарды, сондай-ақ химиялық өндеудің

ерекше шарттарын талап ететін киімді, мысалы, былғары бұйымдарды тазалауға мүмкіндік береді. Жиі ол кір жуу функциясын де біріктіреді.

Голландияның халқы бүгінде 17 млн. адамды құрайды. Мұнда 330 кәсіпорын және 3 500 қабылдау пункті жұмыс істейді. Сала қызметкерлерінің саны 2890 адамды құрайды, ал жылдық айналым – 147 млн.евро. 2012 жылы Нидерланды тоқыма өңдеу кәсіпорындары қауымдастығы (NETEX) жүргізген елдің тұтыну нарығының зерттеулері көрсеткендей, бүгінгі күні өз кәсіпорнына табысты жұмысты қамтамасыз ету үшін химиялық тазалау иесі тұтынушыны химиялық тазалау ыңғайлылық пен жайлылық танытатынына және оның әдеттері мен өмір салтына сәйкес келетініне сендіруі тиіс. Мұнда сауатты жарнамалық компаниядан басқа, көптеген кәсіпорын технологияна байланысты, өйткені химиялық тазалауға әртүрлі заттар келеді және оның міндеті-бұйымдарға тұтынушылық қасиеттерді қайтару және олардың бүлінуін болдырмау үшін оңтайлы өңдеу режимдерін таңдау.

Италия Германиямен қатар химиялық тазалау және кір жуу кәсіпорындары үшін жабдықтар өндіруде танымал көшбасшылардың бірі болып табылады. Жапониямен қатар Италия халықты химиялық тазалау және кәсіби жуу қызметтерімен қамтамасыз ету саласында жетекші орынға ие. Бүгінде Италия халқы 60,8 млн. адамды құрайды және елде шамамен 14 000 химиялық тазалау кәсіпорны жұмыс істейді, бұл шамамен 4 300 адамды құрайды. Халықты сала кәсіпорындарының қызметімен қамтамасыз ету бойынша соңғы әлемдік дағдарысқа дейін Италия өткен жылы Жапонияға жол беріп, бірінші орынға сенімді түрде ие болды.

Сала кәсіпорындарының саны бойынша елде Италия сол Жапония мен АҚШ – тан кейін әлемде үшінші орында тұр. Шетелдік тәжірибе тұрмыстық қызмет көрсетудің көптеген секторларында химиялық тазартудың табысты жұмыс істеуін растайды. Мысалы, АҚШ-та және Батыс Еуропада осы бизнес модельдер "кір жуу және химиялық тазалау барлық тұрмыстық қызметтер әлеуметтік-бағдарланған сипатқа ие, олардың экономикалық игілік және мемлекеттік игілік ретінде құндылығы үнемі артып келеді, сондықтан тұрмыстық қызмет көрсету саласы сервистік саланың негізгі құрамдас бөліктерінің бірі болып саналады. Химиялық жуу және тазалау жөніндегі қызметтерді қызметі қатаң регламенттелетін мамандандырылған кәсіпорындар көрсетеді, химиялық тазалаудың технологиялық процестерінің және басқа да өндірістік функциялардың барлық жиынтығы тиісті нормативтік құжаттамамен, оның ішінде ұлттық стандарттармен реттеледі. "Химиялық тазалау" және "кір жуу" қызметтері жеке тұтынушыларға (халыққа), сондай-ақ кәсіпорындарға, мысалы, қонақ үйлерге, мейрамханаларға, ауруханаларға, қарттар үйлеріне және т. б. қызметтер көрсетілуі мүмкін. Бұл ретте, химиялық тазалауды халық көп пайдаланады, ал "кір жуу" қызметін –

мамандандырылған кәсіпорындар мен ұйымдар пайдаланады. Көптеген дамыған елдерде мемлекет тарапынан осы нарықты бақылау жөніндегі бірқатар құралдар пайдаланылады: персоналдың біліктілігін тексерудің және оны ұдайы арттырудың қатаң жүйесі және т.б. химиялық тазарту саласындағы ұйымдардың қызметін үйлестіруде осы саладағы ұйымдардың мүдделерін қорғайтын салалық одақтар мен қауымдастықтар үлкен рөл атқарады. Бизнесінің бұл түрі эконмикалық дағдарыстың, елдегі саяси жағдайдың өзгеруінің және басқалардың ықпалымен жүре алады, бірақ бұл бизнес мүлдем жоғалмайды. Біздің барлығымыз таза киімді, дастарханды және төсек-орынды жақсы көреміз.

Италияда бірнеше салалық қауымдастықтар жұмыс істейді, оның ішінде ең танымал Assosesso (химиялық тазарту қауымдастығы), оған 1 000-нан астам мүше кіреді. Confartigianato қауымдастығы 7 000-нан астам кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлерді қамтиды, бірақ бұл қолөнершілер қауымдастығы. Бір итальяндық химиялық тазалау жылына шамамен 10 000 бұйымды өңдейді және штатында 1,75 адам бар. Осылайша, елдегі кәсіпорындардың көпшілігі – 1-2 адам жұмыс істейтін шағын-химиялық тазарту (олардың 85%) және директор қабылдаушы, оператор және технолог міндеттерін орындайды. Шағын химиялық тазалаудан басқа, Италияда химиялық тазалау-кір жуу фабрикалары (осындай елде 715), тері өңдеу бойынша мамандандырылған кәсіпорындар (222), өндірістік кір жуу орындары (112) және бір бағаны химиялық тазалау орындары (633) бар. Сауда орталықтарында 394 химиялық тазалау кәсіпорны орналасқан. Кәсіпорындардың 95% - ы перхлорэтиленді пайдаланады. Салада барлығы 30.000 адам жұмыс істейді. Әлемдік дағдарыстың салдары, әрине, Италиядағы саланың жай-күйіне әсер еткенін атап өткен жөн. Дегенмен, ел әлемдік көшбасшылардың қатарында қалып отыр және алдағы уақытта да солай болады деп үміттенеміз.

Соңғы екі онжылдықта Германиядағы химиялық тазалау кәсіпорындарының саны екі есеге қысқарды. Басты себептердің ішінде-аз табыс пен қызметтерге сұраныстың төмендеуі, алайда көптеген кәсіпорындар жаңа нормативтерге сәйкес болу үшін өз уақытында жабдықтар паркін жаңарта алмайтынын ұмытпаған жөн. Егер химиялық тазалау кәсіпорындарының айналымы бүгінде стагнацияда болса, онда кір жуу орындарының айналымы өсуде. Германияда секторды дамытудың негізгі қозғаушы күші тоқыма сервисі (жалгерлік тоқыма) болып табылады, оның айналымы үш жылда 2,7-ден 3,0 млн.евроға дейін өсті. Тоқыма сервисінде басты құрамдауыш арнайы киімді жалға алу және өңдеу (42%) болып табылады, бұдан әрі денсаулық сақтау (24%) және қонақ үй-мейрамхана секторының (17%) іш киімі жүреді. Кір жуу секторында сондай-ақ шағын және орта кәсіпорындардың ірі кір жуу орындарын сіңіру үрдісі байқалады: ресурстар мен қорларды жақсы басқара отырып, компаниялар көп. Германияда онлайн-химиялық тазалау қызметі кеңінен таралған. Тапсырыс беруші тіркеледі, дербес Cleancard алады және тапсырысты

рәсімдеу және алу уақытын таңдай отырып және оның компьютерде орындалуын қадағалай отырып, өзінің есептік жазбасы бойынша интернетте тапсырыстарды ресімдей алады. Бұл ретте Тапсырыс беруші жеңілдік күндерін (мысалы – "ертең – көйлек күні") барынша аз сомаға тазалау үшін бақылай алады. Төлем сондай-ақ электрондық тәсілмен жүргізілуі мүмкін.

Қазіргі уақытта Канадада барлығы 2 400 химиялық тазалау кәсіпорны (2012 жылы 3 500 болған). Олардың басым бөлігі Онтарио (1 040) және Квебек (680) провинцияларында. Британдық Колумбияда мұндай кәсіпорындар 250, Альберта провинциясында 220, Атлантикалық провинцияларда 90, тағы 65 кәсіпорын Саскачеванда және 55 кәсіпорын Манитобта жұмыс істейді. Канада химиялық тазалау кәсіпорындары, әдетте, перхлорэтилен пайдаланады. Сондай-ақ, соңғы жылдары еріткіштерде химиялық тазалауға қатысты жуу үлесі ұлғаюын атап өткен жөн. Және де білікті кадрлардың жетіспеу проблемалары бар-дегенмен, бұл жалпы әлемдік үрдіс.

Ресейде химиялық тазалау және кәсіби жуу қызметінің нарығы қиын экономикалық жағдайға қарамастан да өз дамуын жалғастыруда. Даму, бірінші кезекте, кір жуу орындарын ұлғайту және химиялық тазалау кәсіпорындарының тазалау жабдықтарын кеңейту есебінен жүзеге асырылады, бұл ретте жаңа жабдық ретінде әр түрлі еріткіштерде химиялық тазалау машиналарын жиі таңдайды. Шамамен алынған мәліметтер бойынша, бүгінде біздің елімізде шамамен 3 000 кәсіпорын бар, олардың 10% – ы екі Астанада-Мәскеу мен Санкт-Петербургте шоғырланған. Ресейдегі ең ірі желілік кәсіпорындар - "Диана", "Лисичка", "Лавандерия" және "Апетта". 2008 жылға дейін химиялық тазарту нарығының көлемі жыл сайын орта есеппен 5,5% - ға артты (бағалар мен инфляцияға түзетумен).

Ресейде химиялық тазалау және кәсіби жуу қызметтері нарығы қиын экономикалық жағдайға қарамастан да дами береді. Даму, ең алдымен, шағын кәсіпорындар мен өзіне-өзі қызмет көрсету кәсіпорындарын ашу есебінен, сондай-ақ кір жуу орындарын ірілендіру және химиялық тазалау кәсіпорындарының жабдықтар паркін кеңейту есебінен жүргізіледі, жаңа жабдық ретінде альтернативті ерітінділерде (көмірсутекті еріткіштер, greenearth Силиконы, K4) химиялық тазалау машиналарын жиі таңдайды. Саланың дамуының жаңа бағыттары тоқыма қызметі мен қызметтерді сақтандыру болып табылады, бірақ олар осы бизнестің ажырамас бөлігі болып табылады. Еуропада химиялық тазалау өндірісі 10 000 тұрғынға тиесілі. Мәскеуде-100 000-150 000, ал Ресейде бұл сандар одан да көп. Әрине, бұл қызмет түріне сұраныс бойынша Ресей өте артта қалып отыр. Батыста химиялық тазалау қалыпты болып саналады – еуропалықтар үтіктеуді қажет етпейтін киімдерді кір жуатын машинада жуады.

Батыста клиенттер өз киімдерін жиі тазалайды, сондықтан олар Ресейде тапсыратындарға карағанда ластанбайды. Жұмсақ климат, адамдар жиі қысқы пальто мен тондарды киеді (және тиісінше бүлдіреді), сондықтан химиялық активті қажет емес. Ал қысқыш реактивтерді қолданудан және мата аз бұзылады. Еуропада өмір сүру деңгейі жоғары, демек, қызмет қолжетімді, сондай-ақ басқа да тұтыну мәдениеті де бар. Клиенттер кез келген заттың белгілі бір қызмет ету мерзімі бар екенін және тауар түрін жоғалтпау үшін өнім қанша рет тазартылуы мүмкін екенін түсінеді. Сондықтан олар тазалау сапасына да тыныш қарайды, содан кейін, мысалы, Ресейде шиеленіс жағдай туындауы мүмкін. Сонымен қатар, онда технологияның істен шығуы немесе жабдықтың бұзылуы себебінен бүлінген заттың 70% - ға жуық құнын жабатын сақтандыру жүйесі жұмыс істейді.

Қолданылатын жабдықтар туралы айта келе, әдетте, бұл Италия немесе Германия (сирек – Қытай) өндірісінің қазіргі заманғы химиялық тазарту машиналары, негізінен, химиялық тазалау нарығында жетекші орынға ие болып отырған еріткіште, перхлорэтиленде екенін атап өту қажет. Кір жуу-сығу, кептіру және үтіктеу машиналарын өндірушілердің географиясы кеңірек: бұл Германия мен Италияның дәстүрлі көшбасшыларынан басқа, Швейцария, Чехия, Франция, Испания, сондай-ақ "Вяземский машиностроительный завод" ААҚ отандық салалық машина жасаудың флагманы. Кейбір ірі кір жуу орындары ағынды желілерді пайдаланады (әдетте, Германия өндірісі). Бұдан басқа, Германия мен Италия химиялық препараттар мен өңдеу технологиялары саласындағы ресейлік кәсіпорындарға жеткізушілердің арасында мықты көшбасшылықты сақтап отыр. Ресейде 15 жыл бойы салалық қауымдастық табысты жұмыс істеп келеді, ол бүгінде еліміздің 40-тан астам өңірінен сала кәсіпорындарын біріктіреді. Бұл жұмыстың басты мақсаты билік органдарында саланың мүддесін білдіру болып табылатын коммерциялық емес ұйым. Ресей химиялық тазалау және кір жуу кәсіпорындарының қауымдастығы (АХП) CINET Еуропалық қауымдастығының, Ресей Федерациясының Сауда-Өнеркәсіп палатасының мүшесі болып табылады, Мәскеу қаласы Үкіметінің жұмысына қатысады. Қауымдастықтың ақпараттық қызметі "Химиялық тазалау және кір жуу" жетекші салалық журналымен ынтымақтастық шеңберінде тиімді жүзеге асырылады.

Баға жағынан басқа, жабдықтарды таңдауға көптеген факторлар әсер етеді. Олардың негізгілерін қарастырайық.

Үй-жай

Кейбір кәсіби кір жуу құралдары үшін негіз қажет. Мәселен, әр бөлмеде кір жуатын машина жоқ.

Бөлме тұрғын үйде болса, онда кір және құрғақ тазалайтын құралға қосымша шу деңгейі талап етіледі. Кәсіби кір жуу машиналарының үлкен өлшемдері бар екендігі құпия емес. Жабдықты сатып алмас бұрын, оларды бөлмеге әкелуге

болатынын (есіктің ашылуы жеткілікті болса, терезелер арқылы жабдықтарды жеткізу құны, қабырғаларды уақытша талдауға немесе панельді бөлшектеуге мүмкіндік бар ма және т.б.) шешу керек.

Электр қуат беру

Кір жуатын орынға арналған жабдықтар 220 вольтты бірфазалы желіге немесе үш фазалы 380 вольтке қосылуы мүмкін. Бұдан басқа, циклде жұмыс істейтін жабдықтың жалпы қуатын есептеп, оны бөлменің рұқсат етілген жүктемесімен салыстыру қажет. Жеңіл, кеңсе жабдықтары мен қызметкерлердің қажеттіліктері туралы ұмытпаңыз.

Бактардың көлемі

Мақсатты аудиторияны және Тапсырыс санын алдын ала есептеу жабдықтың қандай жүктелгенін анықтауға мүмкіндік береді. Бактардың үлкен көлемі бар жабдық бір килограмм іш киімге электр энергиясын аз тұтынады, бірақ оның толық жүктелмеуі қосымша шығындарға әкеледі.

Қалада сервистік орталықтардың болуы

Кір жуу және химиялық тазалау жабдықтары жоғары сенімділікке ие. Алайда, кез келген басқа жабдық сияқты, ол регламенттік жұмыстарды және істен шыққан жағдайда жөндеуді көздейді. Көліктік қол жетімділікте қажетті жұмыстарды жүргізуге қабілетті мамандардың болуы бизнесті бос тұрып қалу есебінен шығындардан қорғайды.

Кір жуатын және химиялық тазалауға арналған жабдықтардың құрамы

Жуу немесе химиялық тазалау бойынша қызмет көрсететін әрбір кәсіпорынға жабдықтың бірнеше түрі жоқ болмайды.

Кір жуғыш машиналар-Кір жуатын орынның негізгі жабдықтары. Кір жуғыш машиналар Кір жуатын орынның басты операциясына арналған – реагенттің су ерітіндісінде жуу, көбінесе кір жуатын ұнтақ.

Жабдықтың бұл түрі әр түрлі техникалық сипаттамалармен және әр түрлі құрылымдармен шығарылады, бұл нақты жобаға қажетті машинаны таңдауға мүмкіндік береді.

Сығу машиналары (центрифугалар) кір жуатын орындарда жуу мен кептіру арасындағы технологиялық процестің аралық кезеңі ретінде пайдаланылады. Көптеген өнеркәсіптік кір жуғыш машиналар 50% - ға дейін сығу функциясына ие, алайда үлгілердің қатарын сығу 80% - ға дейін іш киімге ылғал қалдырады. Ылғалдылығы 50% - дан асатын кептіргіш машиналарды іш киімдермен тиеу электр энергиясының едәуір шығынына алып келеді, бұл қызметтің өзіндік құнына теріс әсер етеді. Артық ылғалды сығу үшін сығатын центрифугалар қызмет етеді.

Кептіргіш машиналар Кір жуу орнының алдыңғы жұмыс кезеңінен келіп түсетін киімдерді кептіруге және тегістеуге арналған – сығу. Кептіру машинасына тиеу үшін іш киімнің қалдық ылғалдылығы 50% - дан аспауы тиіс. Кептіргіш

машина жұмысының тағы бір аспектісі иістер мен қалдық шаңдарды және басқа да ұсақ бөгде заттарды – жуу және сығу процесінде жойылмаған кенелерді, түкті және т.б. жою болып табылады.

Үтіктеу жабдығы кез келген кір жуу орнының технологиялық тізбегінің соңғы кезеңдерін ұйымдастыруға арналған. Үтіктеу жабдығы тек іш киімдерді тегістеп қана қоймай, кептіру де қызметін атқара алады. Үтіктеу-Кір жуу қызметінің ең танымал қызметі емес, бірақ толық цикл қызметі үшін міндетті процедура.

6 ЗЕРТТЕУ КӨРСЕТКІШТЕРІНЕ СТАТИСТИКАЛЫҚ ШОЛУ

6.1 ЖІКТЕЛУ

Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі Техникалық реттеу және метрология комитетінің 2007 жылғы 14 желтоқсандағы №_683-од бұйрығымен бекітілген Экономикалық қызмет түрлерінің жіктеуішіне (бұдан әрі-ЭҚЖЖ) сәйкес осы жоба шеңберінде зерттелетін Экономикалық қызмет түрі мынадай жіктеме құрылымына сәйкес келеді:

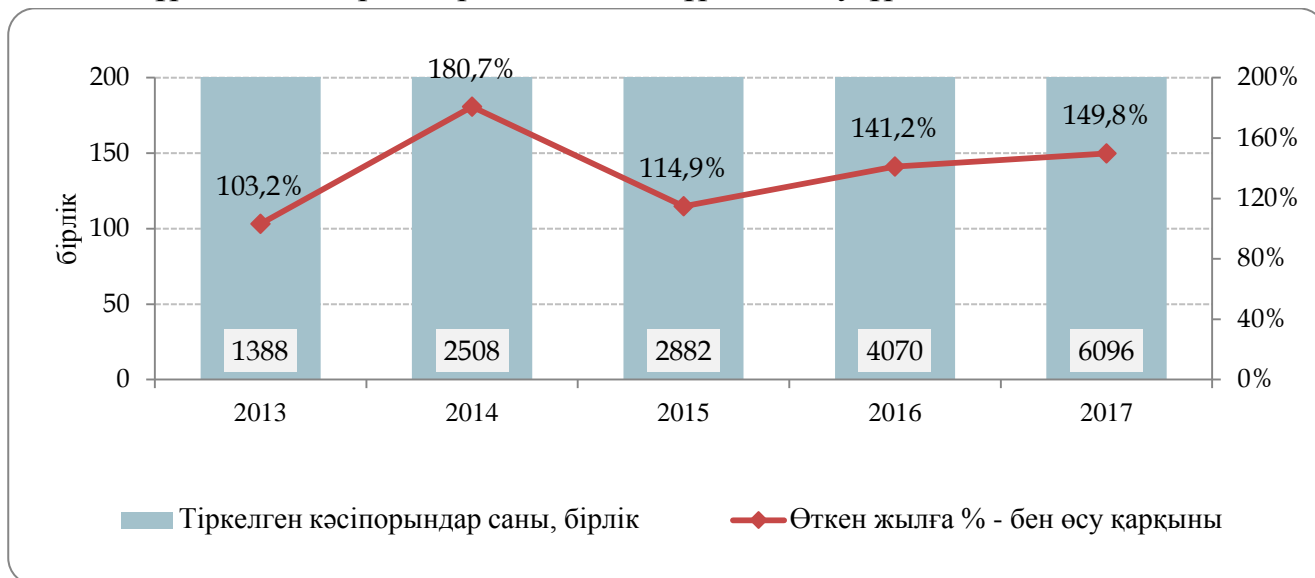
5-кесте тоқыма бұйымдары мен теріден жасалған бұйымдарды жуу және химиялық тазалау бойынша экономикалық қызмет түрлерінің құрылымы

Идентификатор	Атауы
S Секциясы	"Өзге де қызмет түрлерін ұсыну"»
96-бөлім	"Өзге де қызметтерді ұсыну"»
96.0 тобы	"Өзге де жеке қызметтерді ұсыну "»
96.01 сыныбы	<p>"Тоқыма бұйымдары мен теріден жасалған бұйымдарды жуу және (химиялық) тазалау»</p> <p>Қамтиды:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кір жуу және химиялық тазалау, үтіктеу және т. б. барлық киім түрлері (үлбірді қоса алғанда) мен тоқыма бұйымдарының механикалық жабдықтардың көмегімен, қолмен немесе кір жуу - автоматтарында халық үшін де, өнеркәсіптік немесе сауда кәсіпорындарына арналған де қызметтер • кір жуатын орынға жууға арналған киім жинау және кір жуғаннан кейін жеткізу • клиенттердің үй-жайларындағы драпировкалар мен кілемдерді, сондай-ақ перделер мен перделерді тазалау немесе жоқ • кір жуу орындарының клиенттерді киім-кешекпен, жұмыс нысанды киіммен және ілеспе бұйымдармен қамтамасыз ету жөніндегі қызметі • жаялықтармен жабдықтау бойынша қызметтер

6.2 КӘСІПКЕРЛЕР САНЫ

ҚР Статистика комитетінің деректері бойынша, 2017 жылдың соңында Қазақстан Республикасының заңды тұлғалары мен филиалдарының бизнес-тіркелімінде "өзге де жеке қызметтер" негізгі экономикалық қызмет түрі бар 6096 кәсіпорын тіркелген.

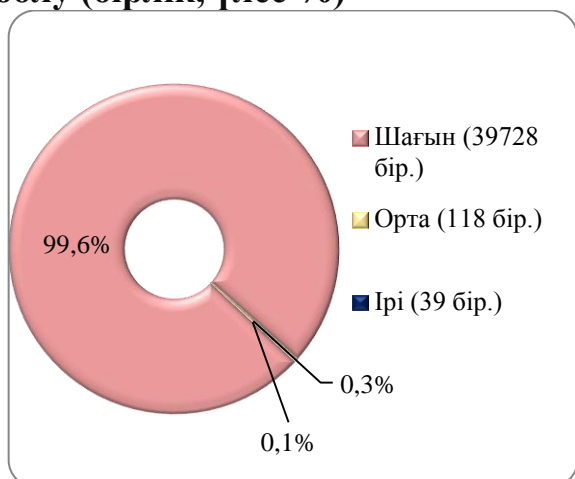
2017 жылдың соңында тіркелген кәсіпорындар саны 6096 бірлікті құрады, бұл 2016 жылғы деңгейден 8,6% жоғары. Барлық талданатын кезең ішінде осы Қызмет түрінің кәсіпорындары санының тұрақты өсу үрдісі байқалады.

1-Диаграмма «Басқа жеке қызметтер» ЭҚЖЖ-да тіркелген кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлердің саны

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

2-Диаграмма Өзге де жеке қызметтерді жүзеге асыратын кәсіпорындарды 2018 жылғы қыркүйек айының соңында олардың мөлшерлілігі бойынша бөлу (бірлік, үлес %)

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

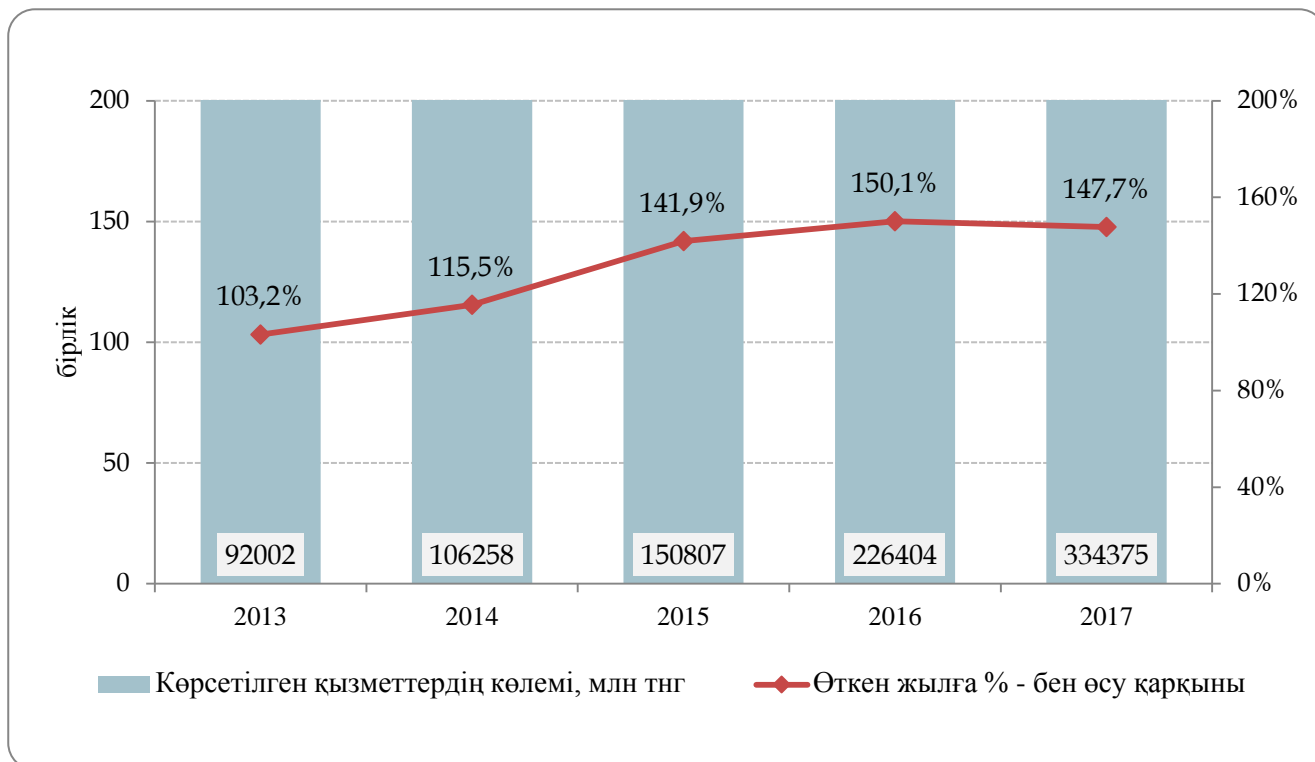
Қызмет ретінде талданатын тіркелген кәсіпорындардың ішінен 39728 бірлік (99,6%) 50 адамнан кем жұмысшылар санымен шағын кәсіпорынға жатады.

118 кәсіпорын (0,3%) орта, ал 39 кәсіпорын (0,1%) – қызметкерлер саны 500 адамнан астам ірі кәсіпорын болып табылады,

6.3 КӨРСЕТІЛГЕН ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ КӨЛЕМІ

2017 жылдың қорытындысы бойынша көрсетілген қызметтер көлемі 334375 млн. теңгені құрады. Жалпы осы көрсеткіш бойынша тұрақты өсім байқалады.

3-Диаграмма Қазақстан Республикасында "өзге де жеке қызметтер" түрі бойынша кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлердің көрсеткен қызметтерінің көлемі

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

Химиялық тазалау және кір жуу орындары аз сұранысқа ие болып келеді:

- кір жуу және өңдеу саласындағы қызметтер көлемі бір жылға-7,3%-ға, ағымдағы жылдың I тоқсанының қорытындысы бойынша 1,48 млрд теңгеге дейін қысқарды;
- химиялық тазалау және бояу бойынша қызметтер минус бірден 14,3% - ға, барлығы 270,4 млн теңгеге дейін кетті.

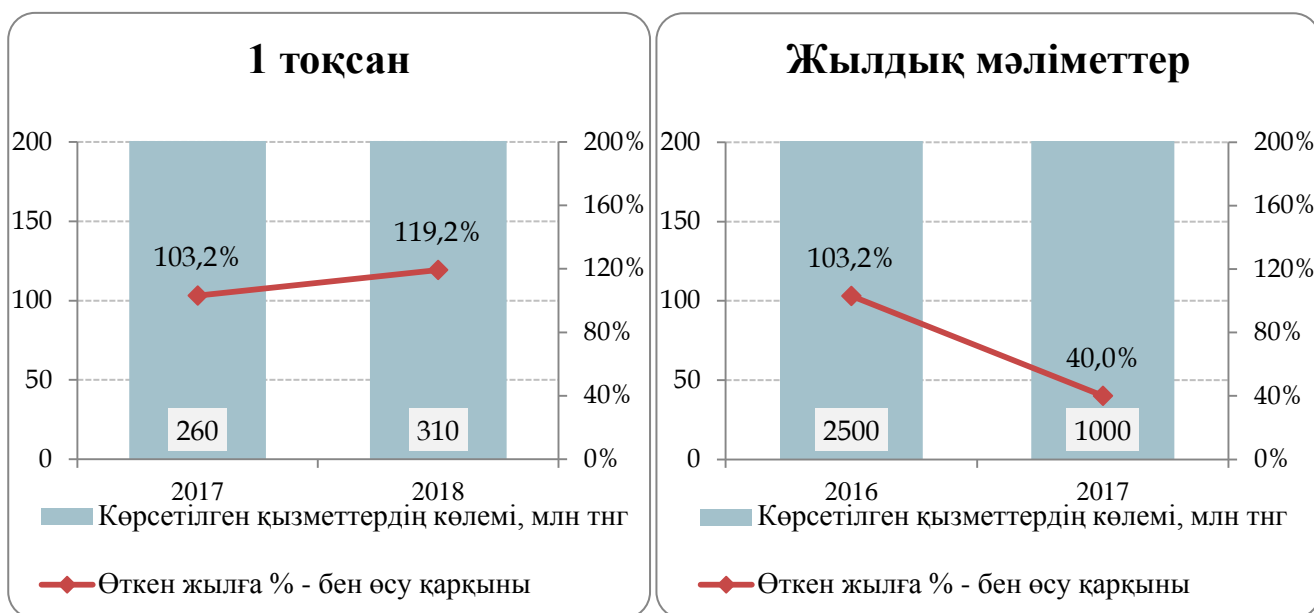
Бұл ретте, халықтың есебінен кір жуу қызметі бірден 41,1% - ға, ал химиялық тазалау қызметі бір жылға қарағанда 52,3% - ға кем көрсетілді.

4-Диаграмма Кір жуу және өндеу бойынша көрсетілген қызметтер көлемі

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

5-Диаграмма Химиялық тазалау және бояу бойынша көрсетілген қызметтердің көлемі

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

6.4 БӨЛШЕК САУДА БАҒАЛАРЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ

Кір жуу қызметі (тікелей кір жуу) бір жылда 5,2% - ға, бір килограмм кір үшін 511 теңгеге дейін қымбаттады, оның ішінде:

- бағаның айтарлықтай өсуі кір жуатын орындар үшін Ақтөбе (17,8%), сондай-ақ Семей (11,4%) және Өскемен (9,7%)
- Астана, Ақтау, Атырау, Жезқазған, Қызылорда, Талдықорған, Тараз кір жуу орындары үшін бағаны бұрынғы деңгейде сақтау өзекті

Химиялық тазалау қызметтері ҚР бойынша орташа алғанда 2,6% – ға көтерілді-қазақстандықтар ерлер киімін тазалағаны үшін 2,7 мың теңге төлейді, оның ішінде:

- бағаның айтарлықтай өсуі Ақтөбе (9,2%) және Астанада (7,9%) химиялық тазарту үшін өзекті
- кір жуу орындарында бағаның төмендеуі Павлодарға тән (-1,3%)

6-кесте Жуу және тазалау бойынша қызметтердің бөлшек бағалары

	Тікелей кір жуу, 1 кг үшін теңге			Ерлер киімін химиялық тазалау		
	2018	2017	Өсуі жыл	2018	2017	Өсуі жыл
Қазақстан Республикасы	510,96	485,68	5,2%	2704	2636	2,6%
Астана	691	691	0%	3033	2810	7,9%
Алматы	578	516	12%	2672	2424	10%
Ақтау	362	362	0%	2516	2516	0%
Ақтөбе	682	579	17,8%	2731	2500	9,2%
Атырау	562	562	0%	2500	2500	0%
Жезқазған	418	418	0%	2500	2500	0%
Көкшетау	608	586	3,8%	2000	2000	0%
Қарағанды	500	477	4,8%	2652	2563	3,5%
Қостанай	358	341	5%	2331	2245	3,8%
Қызылорда	616	616	0%	2696	2696	0%
Орал	571	550	3,8%	4256	4256	0%
Өскемен	476	434	9,7%	2657	2621	1,4%
Павлодар	400	365	9,6%	2098	2125	-1,3%
Петропавл	433	400	8,3%	3409	3331	2,3%
Семей	409	367	11,4%	3183	3183	0%
Талдықорған	700	700	0%	3000	3000	0%
Тараз	495	495	0%	2500	2364	5,8%
Шымкент	544	495	9,9%	1899	1820	4,3%

Дереккөз: ҚР Статистика комитеті

ЗЕРТТЕУДІҢ НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

Осылайша, химиялық тазалау және кір жуу нарығында бос орын бар. Нарықта орта және ортадан жоғары класты халыққа, сондай-ақ өте бай адамдар үшін қызмет көрсетуге арналған кең спектрлі, заманауи жабдықтары бар ойыншы пайда болуы мүмкін.

Көрсетілетін қызметтер арасында кең пайдаланушыға арналған::

- дақтарды кетіру, сондай-ақ маталарды және тоқыма бұйымдарын жалпы құрғақ тазалау;
- былғарыдан, күдері, нубуктан жасалған бұйымдарды химиялық тазалау;
- табиғи және жасанды теріден жасалған бұйымдарды химиялық тазалау;
- кілем бұйымдарын химиялық тазалау;
- кір жуу қызметі.

Қарастырылып отырған қызметтерді тұтынушылар табысы орташадан жоғары азаматтар болып табылады, себебі химиялық тазалау объектісі, әдетте, халықтың қамтамасыз етілген жіктеріне ғана қол жетімді қымбат киім болып табылады. Бұл топ үшін бұйымды жууды немесе ауыстыруды қоса алғанда, тазалаудың өзге нұсқалары бар болғандықтан, кіріс деңгейі бойынша қызметке сұраныстың икемділігі жеткілікті жоғары. Тері мен теріден жасалған бұйымдардың иелері өз табысының деңгейіне қарамастан химиялық тазалауды пайдалануға мәжбүр. Бұл жағдайда табыс деңгейі бойынша сұраныстың әлсіз икемділігі орын алады.

Жаппай тұтынушыға бағдарлаудан басқа, сондай-ақ бағалы бәсекелестікті қолдана отырып, корпоративтік клиенттермен ұзақ мерзімді келісім-шарттар жасасу тәжірибесі де бар, атап айтқанда бәсекелестермен салыстырғанда бағаның 5-10% - ға төмендеуі, атап айтқанда:

- Қонақ үйлер және демалыс аймақтары. Қонақ үйлер мен демалыс аймақтары, әдетте, кір жуу және экспресс-химиялық тазалау бар. Бірақ бірқатар қонақ үйлер мүмкіндігі қолдап, өзінің кір, сондықтан мәжбүр беруге іш химиялық/кір.
- Спорттық ұйымдар. Ұйымның бұл түрі, әдетте, кір жуу қызметтерін пайдаланады. Химиялық тазалау сирек жағдайларда қажет және тұрақты қызмет болып табылмайды. Бірқатар ұйымдар автоматты кір жуу машинасын сатып алады және өз қызметкерлерінің есебінен көлемін орындайды.
- Әскери бөлімдер. Әскери бөлімдер, әдетте, химиялық тазарту/кір жуу қызметтерін тұрақты негізде пайдаланады. Жуу көрсетілетін қызметтің ең көп таралған түрі болып табылады, ал химиялық тазалау жиі қажет емес.

- Ауруханалық ұйымдар. Денсаулық сақтау саласындағы мемлекеттік мекемелердің бір бөлігі химиялық тазалау және кір жуу қызметтерін тұрақты негізде пайдаланады. Бұл тұтынушылардың талаптары төмен. Негізінен тек кір жуу керек.
- Өнеркәсіп. Қарастырылып отырған облыстарда өңдеуші және тау-кен өндіруші кәсіпорындар орналасқан. Дамыған елдерде униформа мен жұмыс киімдері жалпы тәртіппен химиялық тазалауға тапсырылатын жағдай кең таралған. Келесі жылға арналған бюджетте ірі кәсіпорындарда әрдайым химиялық тазалау/кір жуу шығындарына мақала салынады. Дұрыс маркетингтік стратегияда тұрақты корпоративтік клиенттерді тартуға болады.

Аталған кәсіпорындар-тұтынушылар, нақты айтқанда, олардың жалпы санының өз кір жуу орындарымен жарақтандырылмаған бөлігі бөгде ұйымдардың қызметтерін пайдалануға мәжбүр. Баға тепе-теңдігіне және бәсекелестермен салыстырғанда сапаның артуына байланысты, мұндай келісім-шарттарды жасасу әбден мүмкін деп болжауға барлық негіздер бар.

7-кесте SWOT- жуу және химиялық тазалау нарығын талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<ol style="list-style-type: none"> 1. Әрбір тапсырыс пен клиентке жеке қарау 2. Корпоративтік сектордан сұрады 3. Нарық әлеуетті инвесторлар мен жеке қаржыландыру көздері үшін ашық болып табылады. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Химиялық тазарту қызметтерін пайдалану мәдениетінің төмендігі 2. Халықтың төмен табыстары 3. Қызметтің төмен қолжетімділігі 4. Төмен сервистік қызмет көрсету 5. Білікті кадрлардың жетіспеушілігі 6. Жабдықтар, қосалқы бөлшектер, химиялық материалдар бағасының тез өсуі
Мүмкіндіктер	Қауіптер
<ol style="list-style-type: none"> 1. Осы қызмет түріне сұраныс 2. Корпоративтік сектор арасында қызметті ілгерілету 3. Шығындардың жоғары өтелімділігі 4. Ыңғайлы орналасуы 5. Орташа бағалар 6. Баламалы қызметтерді дамыту 7. Заманауи жабдықтар 8. Қызмет көрсетудің жылдамдығы мен сапасы 9. Қызметті күту кезінде қолайлы уақыт өткізу мүмкіндігі 10. Саланы мемлекеттік қолдаудың тиімді тетіктерінің болуы 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кәсіпкерлік тәуекелдердің жоғары деңгейі 2. Жабдықтың жоғары құны 3. Жоғары санитарлық нормалар 4. Сапасыз жабдықтар мен тұрмыстық химия құралдарын жеткізушілердің болуы 5. Тану жапсырмаларынсыз жаңа материалдар мен маталар өндіру

ДИАГРАММАЛАР ТІЗІМІ

- 1-Диаграмма "Өзге де жеке қызметтер" ЭҚЖЖ-мен тіркелген кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлердің саны.....
- 2-Диаграмма Өзге де жеке қызметтерді жүзеге асыратын кәсіпорындарды 2018 жылғы қыркүйек айының соңында олардың мөлшерлілігі бойынша бөлу (бірлік, үлес %).....
- 3-Диаграмма Қазақстан Республикасында "өзге де жеке қызметтер" түрі бойынша кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлердің көрсеткен қызметтерінің көлемі
- 4-Диаграмма Кір жуу және өңдеу бойынша көрсетілген қызметтер көлемі
- 5-Диаграмма Химиялық тазалау және бояу бойынша көрсетілген қызметтердің көлемі.....

КЕСТЕЛЕР ТІЗІМІ

1-кесте Кәсіпкерлікті ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету жөніндегі нысаналы көрсеткіштер.	
2-кесте Кәсіпкерлердің құзыретін арттыру бойынша нысаналы көрсеткіштер	
3-кесте Кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру жөніндегі нысаналы көрсеткіштер	
4-кесте Іскерлік байланыстарды кеңейту жөніндегі нысаналы көрсеткіштер.....	
5-кесте Тоқыма бұйымдары мен теріден жасалған бұйымдарды жуу және химиялық тазалау бойынша Экономикалық қызмет түрлерінің құрылымы.....	
6-кесте Жуу және тазалау бойынша қызметтердің бөлшек бағалары	
7-кесте SWOT- жуу және химиялық тазалау нарығын талдау	59